

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava

Kaie Pranno

**NOORSOOTÖÖTAJATE HINNANGUD SUHTLUSOSKUSTELE
AVATUD NOORSOOTÖÖS**

Lõputöö

Juhendaja: Ivar Männamaa

TÜ VKA lektor (PhD)

Kaitsmisele lubatud .....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. NOORSOOTÖÖ JA VÕTMEPÄDEVUSTE ARENDAMINE AVATUD NOORSOOTÖÖS.....	6
1.1 Võtmepädevused avatud noorsootöös.....	8
1.1.1 Noorsootöötaja roll võtmepädevuste arendajana.....	9
1.2 Sotsiaalsed oskused.....	11
1.2.1 Sotsiaalsed oskused võtmepädevuste raamistikus.....	12
1.2.2 Suhtlusoskused ja nende arendamine noorsootöös.....	14
1.3 Pädevuste arendamine avatud noorsootöös geograafilisest aspektist	18
1.4 Noorsootöötajate kompetents ja tööstaaž.....	20
2. UURIMUSE METOODIKA	23
2.1 Valim.....	24
2.2 Andmekogumismeetodid ja kasutatud instrumendid	24
2.3 Analüüsimeetod.....	25
3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED	27
4. ARUTELU JA JÄRELDUSED	39
KOKKUVÕTE	43
KASUTATUD ALLIKAD	45
LISAD.....	50
Lisa 1 Küsimustik	50
SUMMARY	55
LIHTLITSENTS	55

SISSEJUHATUS

Ajal, mil sotsiaalsed piirangud on saanud märkimisväärseks osaks igapäevaelust, on oluline pöörata tähelepanu järjest enam laste ja noorte suhtlusoskuste arendamisele. Noorsootöö rolli noore mitmekülgsel arendamisel väärtustatakse ühiskonnas aina rohkem. Osalt seetõttu, et see on mitmekesisem ja kättesaadavam (Kötsi 2020; HTM 2020), aga teisalt on noorsootöö tegevustel positiivne mõju noore arengule erinevate pädevuste kontekstis (Taru, Kötsi 2018). Samas tõdetakse, et paljudel noortel ilmnevad suhtlemisprobleemid ning vaimse tervise hädad (Noorteseire...2020, lk 185), mistõttu on oluline toetada noore sotsiaalseid, sh ka suhtlemisoskuseid. Ka käesolev koroonakriis on välja toonud, kuivõrd oluline on toimetulek pingelises ja keerulises situatsioonis, aga ka kitsaskohad noorte vaimse ja füüsilise tervise osas (Voogla, Purre 2020). Sotsiaalsed oskused, sealhulgas suhtlusoskused aitavad toime tulla erinevates igapäevaelu situatsioonides ning aitavad hoida vaimse tervise tasakaalu, samas selgub, et koroonakriis on enim mõjutanud noori, jättes lünki nii hariduses, aga ka füüsilises ja vaimses tervises (Rosenblad jt 2021). Erinevate uuringute (Kremann 2018; Taru, Kötsi 2018) kohaselt toetatakse aga just mitteformaalse õppe kaudu sotsiaalseid oskuseid, mis aitavad hästi toime tulla täiskasvanu elus.

Riiklikud dokumendid sätestavad, et noorsootöö kaudu toetatakse noorte mitmekülgsel arengut (Noorsootöö seadus 2020; Haridus- ja noorte..., lk 22) ja nenditakse, et mitteformaalne õpe on hästi välja arendatud, pakkudes noortele mitmekesiseid tegutsemisvõimalusi (Villum jt 2021). Samas on piirkonniti noorsootöö kättesaadavus erinev, mis paljuski oleneb kohaliku omavalitsuse suurusest, rahalistest võimalustest, otsustest ning pädevatest noortega tegelevatest spetsialistidest (*ibid*), aga ka noortekeskuste endi võimekusest pakkuda teenuseid miinimumstandardiga ette nähtud tunde (Paabort 2020). Paljude noortekeskustes töötavate spetsialistide tööaeg on väike (kuni 5 aastat) ning nenditakse, et noortekeskusesse ei jääda pikemalt töötama (Taru, Mäe, Laanpere, Reika 2010; Paabort 2020), mis tekitab

küsimuse kuivõrd süsteemselt ja järjepidevalt arendatakse erinevaid võtmepädevusi avatud noorsootöös.

Noorsootöötaja tegevuste amplituuda on lai, kuid noorsootöötajad peavad ise olulisemaks noorte teadlikkuse tõstmist, kontakti noortega ja tagasisidet (Heinaste 2020, lk 41). Seega on noorsootöötaja peamine töö noortega suhtlemine ning seda peetakse noorsootöös tehtava töö üheks olulisemaks osaks (Õuema 2014). Samas 2020. aasta noortekeskuste kaardistuses tuuakse välja, et noorsootöötajad tunnevad, et neil puudub kompetents mitteformaalses õppes kogetu ja saavutatu mõtestamiseks.

Näeme, et noorsootööl on potentsiaal noorte sotsiaalsete oskuste lünkade täitmisel mitmekülgsete tegevuste ja mitteformaalse õppe kaudu, kuid noorsootöötajad ise tunnevad, et kogemuste mõtestamisel on neil puudu pädevusest. Noortekeskustes töötavatel noorsootöötajatel on tööstaaž pigem lühike, mis tähendab, et tihti nad ei saavuta piisavat pädevust oma alal, sest pädevus on tõenäoliselt seotud tööstaažiga. Seega on oluline uurida, mil määral on noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskustele ja nende arendamise võimalustele avatud noorsootöös seotud tööstaaži ning töötamise (noortekeskuse) asukohaga.

Käesolevale lõputööle eelnes seminaritöö, mille eesmärgiks oli välja selgitada, mida noorsootöötajad suhtlusoskuste all silmas peavad ning milliseid tegevusi nad noorte suhtlemisoskuse arendamiseks oma igapäevatoos teevad.

Antud töö uurimisprobleemiks on küsimus, kuidas avatud noorsootöös erinevad noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskustele tööstaaži ja töökoha paiknemise (maa/linn) aspektist lähtudes.

Antud töö eesmärgiks on võrrelda erineva taustaga (staaž, töö asukoht) noorsootöötajate hinnanguid suhtlusoskuste olulisusele avatud noorsootöös.

Lähtuvalt uurimuse eesmärgist püstitasin järgmised hüpoteesid:

Hüpotees 1: Noorsootöötajate **hinnangud võtmepädevuste olulisusele** muutuvad tööstaaži kasvades, kuid ei sõltu töö asukohast.

Hüpotees 2: Noorsootöötajate hinnangud **vahetute suhtlusoskuste olulisusele** sõltuvad tööstaažist, kuid mitte töö asukohast.

Hüpotees 3: Noorsootöötajate **peamised tegevused** muutuvad tööstaaži suurenedes, kuid ei sõltu töö asukohast.

Töö on jaotatud neljaks peatükiks. Esimeses peatükis avan töö teoreetilised lähtekohad ja teises uurimuse metodoloogilised lähtekohad. Uurimuse tulemused on kajastatud kolmandas peatükis ning neljandas arutlen tulemuste üle ning sõnastan järeldused.

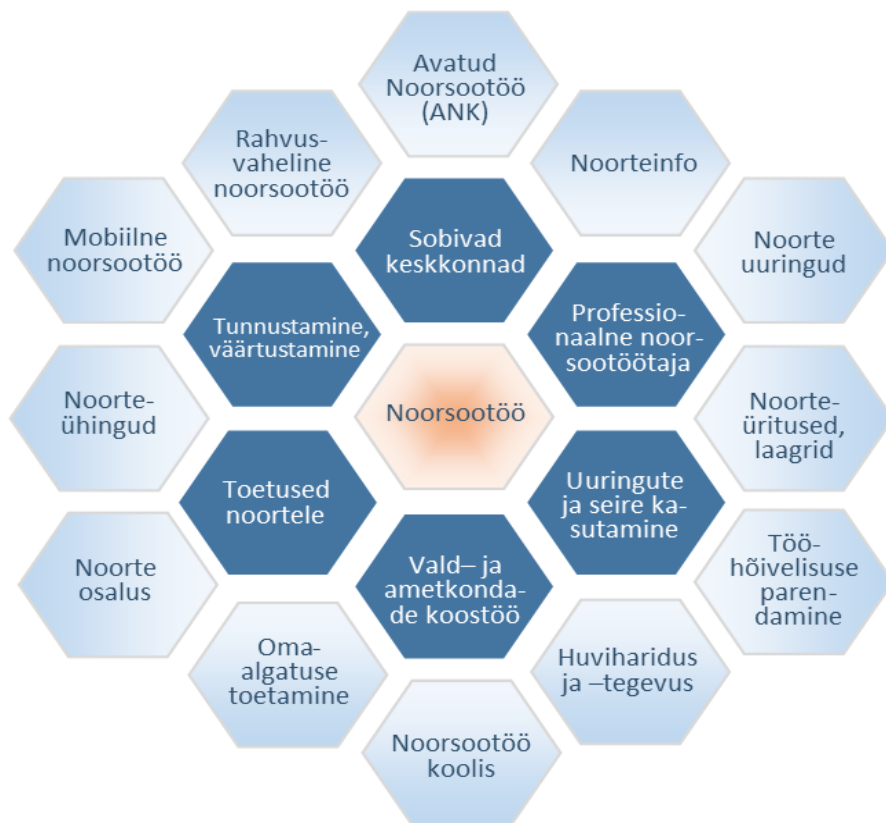
1. NOORSOOTÖÖ JA VÕTMEPÄDEVUSTE ARENDAMINE AVATUD NOORSOOTÖÖS

Noorsootöö tegevused, nagu me neid tänasel päeval teame, on alguse saanud juba enne Eesti iseseisvumist, mil peamiselt organiseeriti lastele ja noortele tegevusi kirikute kõrval või koolivälisel ajal ning mida kannustas rahvusliku eneseteadvuse areng. Kui algselt kuulus noorsootöö Euroopas pigem sotsiaaltöö valdkonda ning tegeldi riskinoortega (Schlummer 2018), siis Eestis tegutsesid noored pigem erinevates seltsingutes ja ühingutes ning tegelesid hariduse ja rahvusluse küsimustega (Taru, Pilve, Kaasik 2013, lk 106 - 107). Taasiseseisvunud Eestis hakkas noorsootöö seadus kehtima 1999 aastal, sätestades, et noorsootöö on noortele tingimuste loomine arendavaks tegevuseks ning andes sellega konkreetsemad suunised ka kohalikule omavalitsusele, kuidas noorsootööd kohalikul tasandil korraldada (Noorsootöö seadus 2002).

Noorsootöö võib jagada viide tegevussuunda (Taru, Pilve, Kaasik 2013):

- 1) Noorsootöö kohalikus omavalitsuses
- 2) Noorsootöö noortekeskuses
- 3) Noorsootöö huvikoolis
- 4) Noorsootöö koolis
- 5) Noorsootöö noorteühingus

Noorsootöö valdkonna tegevuste spektrum on lai (vt joonis 1) ning võimalusi osalemiseks on palju – avatud noortekeskused, huviharidus- ja tegevus, malevad, laagrid, osalusvõimalused erinevatel tasanditel jne. Samas on just avatud noorsootöösse ehk noortekeskusesse koondunud tavapäraselt rohkem erinevaid tegevusi. Näiteks viiakse avatud noorsootöös läbi huvitegevust, vahendatakse noorteinfot, toetatakse noorte aktiivset osalust ning nende omaalgatust.

Joonis 1. Noorsootöö tegevused (*Allikas: Noorsootöö 2020*)

Kui üldhariduses viiakse läbi formaalõppe tegevusi, siis noorsootöös on läbivaks mitteformaalne õpe ja informaalne õpe. Mitteformaalõpet viiakse läbi erinevates keskkondades ja olukordades vaba tahte alusel (Chrisholm 2005), kuid õpieesmärgid ja tegevuse kavatsuslikkus võib olla olemas aga ka puududa (Martma 2016). Mitteformaalset õpet iseloomustab paindlikkus ning teadlikkus iseenda arendamisest. Informaalne õpe leiab aset aga igapäeva tegevustes, kus seda ei teadvustata ega seata õpieesmärke (Chrisholm 2005) ning sageli seostatakse ka kogemusõppega (Martma 2016). Informaalset õpet iseloomustab alateadvuslikkus ning õppimise kui protsessi mitte tajumine.

Mitte- ja informaalõppe puhul on oluline aga nende tegevuste käigus omandatu nähtavaks muutmine ehk arvestamine. Tegevuste ja kogemuste mõtestamine koos noortega on aga noorsootöötaja üheks olulisemaks rolliks ning nenditakse, et noorsootöötajaid nähakse sotsiaalse muutuse mõjutajatena, kel lasub vastutus noorte arengut toetavate keskkondade ja võimaluste loomise eest (Dibou, Rannala 2019).

Noorsootöö peamine eesmärk on luua tingimused noore mitmekülgseks arenguks (Noorsootöö seadus 2020) ning seda tehakse noorsootöös peamiselt mitte- ja informaalse õppe kaudu, sh pidades silmas ka elukestva õppe strateegia üldeesmärki (Eesti elukestva

õppe strateegia 2020): “kõigile Eesti inimestele on loodud nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul”. Elukestva õppe strateegia elluviimisel noorsootöös on Euroopa Komisjoni poolt sõnastatud võtmepädevused, mis on heaks raamistikuks mitteformaalõppe tegevuste kavandamisel. Võtmepädevustest ja nende arendamisest noorsootöös räägime lähemalt järgmises alapeatükis.

1.1 Võtmepädevused avatud noorsootöös

Noorsootöös luuakse noore mitmekülgses arenguks mitteformaalse õppe võimalusi ja keskkondi ning tuuakse välja, et noorsootööd peetakse oluliseks vahendiks võtmepädevuste arendamisel (Dibou, Rannala 2019). Võtmepädevusi on defineeritud kui teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mida igal inimesel on vaja eneseteostuseks ja arenguks, tööalaseks konkurentsivõimeks, sotsiaalseks kaasatuseks ja kodanikuaktiivsuseks (Euroopa liidu nõukogu 2018). Sarnasusi saab tuua ka Noortevaldkonna programmis 2020-2023 (2020) sõnastatud eesmärgiga: tagada noortele avarad võimalused arenguks ja eneseteostuseks ning selle kaudu toetada sidusa ja loova ühiskonna kujunemist. Nii noortevaldkonnas kui ka elukestva õppe raamistikus on olulisel kohal eneseteostus ja -areng, mille tulemusena tagatakse konkurentsivõime ning sidus ühiskond.

Euroopa Liidu Nõukogu poolt on sõnastatud järgmised võtmepädevused (Euroopa Liidu ... 2018):

- kirjaoskuspädevus
- mitmekeelsuse pädevus
- matemaatika- ja loodusteadus-, tehnoloogia-, inseneriteaduste pädevus
- digipädevus
- enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus
- kodanikupädevus
- ettevõtlikkuspädevus
- kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus

Euroopa liidu nõukogu (2018) soovistest selgub, et võtmepädevuste raames omandatakse ka selliseid oskusi nagu kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, meeskonnatöö,

suhtlemis- ja läbirääkimisoskus, analüütilised oskused, loovus ja kultuuridevahelise suhtlemise oskused, mis on ühtlasi ka universaalsed tulevikutöö oskused (Pärna 2016).

Seega näeme, et võtmepädevuste ja mitteformaalse õppe kaudu on võimalik toetada noorte tööalast konkurentsivõimet, aga ka eneseteostust, sotsiaalset kaasatust ja kodanikuaktiivsust ning valmistada noori ette siirdumiseks täiskasvanu ellu.

Dibou ja Rannala (2019) läbiviidud uuringust selgub, et noorsootöö roll mitteformaalse õppe abil toetada noore arengut on puudulik või kaheldav ning autorid seavad kahtluse alla noorsootöötajate kompetentsi õpetada noori. Samas kui noorsootöö mõju uuringust (Taru, Kötsi 2018) selgub, et avatud noorsootöös osalenud noortel on toimunud muutused vähemalt neljas kategoorias - kogemuste omandamine, uute sõprussuhete loomine, prosotsiaalse oskuse arendamine ning sotsiaalse ja suhtlusoskuse paranemine. Sama uuringu kohaselt tõdetakse, et muutused toimuvad pigem pikemaajalise osaluse tulemusena (*ibid*).

Eeltoodust näeme, et on noorsootööl on kandev roll võtmepädevuste arendamisel, mis toetab ka elukestva õppe raamistikku, kuid selle tulemuslikkus on küsitav või pigem nähakse seda pikaajalise protsessi tulemusena. Seega võtmepädevuste arendamine ja õpiväljundite saavutamine sõltub siiski suurel määral noorsootöötajast ning tema kompetentsist. Järgmises peatükis vaatleme milline on noorsootöötaja roll võtmepädevuste arendajana.

1.1.1 Noorsootöötaja roll võtmepädevuste arendajana

Varasemalt käsitlesime, kuidas noorsootöö roll on aja jooksul muutunud, kuid sarnaselt noorsootöö valdkonna arengutele on ka noorsootöötaja roll oluliselt muutunud. Noorsootööd kui professiooni nähakse Eesti pigem kuuluvat haridusvaldkonda (Kötsi 2019), mistõttu mitteformaalse õpet võetakse kui täiendust formaalõppele, et toetada noorte võtmepädevuste arendamist (Dibou, Rannala 2019).

Vastavalt kutsestandardile (Kutsestandard, n.d) kuuluvad noorsootöötaja kompetentsi mh mitteformaalse õppe kavandamine ja elluviimine, erinevate pädevuste arengu toetamine, noorteinfotöö korraldamine ning esmane nõustamine, kuid noorsootöötajate endi hinnangul on olulisemateks oskusteks suhtlemis-, meeskonnatöö- ja kuulamisoskus, mida on ka varasemad uuringud kinnitanud (Beilmann jt 2010 lk 66).

Tabelis 1 on esitatud on välja toonud Buttersi ja Newelli käsitus (viidatud Dibou ja Rannala 2019 kaudu), kus noorsootöötaja roll on 19 sajandi juhi rollist muutunud tänapäeva aktiivse kaasaja rolli, kus noor ise on aktiivne muutuste eestvedaja.

Tabel 1. Noorsootöötaja rolli muutus (Dibou, Rannala 2019)

Aeg	Noorsootöö eesmärk	Noorsootöötaja roll	Noor
1870 - 1919 Kriitiline erinevus	Iseloomu arendamine	Juht	Järgija
1920 - 1950	Kultuuriline kohanemine	Õpetaja	Rolli sobitumine
1950 - 1975	Isiklik areng	Abistaja	Eneseteostus
1975 kriitiline erinevus	Jõustamine	Sotsiaalne kriitik	Muutuste eestvedaja
1975 -	Emantsipatsioon	Aktivist	Muutuste eestvedaja

Tänapäeval, kui hariduses on võetud suund elukestvale õppele, on senisest enam oluline toetada noorte arenguteed nii formaalhariduse kõrval, üleminekul tööellu aga ka aktiivse ühiskonnaliikmena.

Noorsootöötajad ise peavad oma pädevustest olulisteks (Nugin, Taru 2016, lk 119) kolme järgnevat:

- 1) Noortega vahetuks suhtlemiseks vajalikud oskused ja omadused;
- 2) Suhtumine noortesse ja noorsootöö eetika;
- 3) Organisatsioonilised teadmised ja oskused.

Noorsootöötajad mõistavad oma rolli noorsootöös nii arengukeskkonna loomisel kui ka tulemuslikkusel ehk võrdselt tähtis on pöörata tähelepanu nii tulemustele kui protsessile (Nugin, Taru 2016, lk 119). Kuid erinevad uuringud toovad välja (Dibou, Rannala 2019, lk 57; Paabort 2020, lk 41), et noorsootöötajate töös esineb puudujääke mitteformaalõppe õpieesmärkide ja -tulemuste teadlikus planeerimises, hindamises ja tagasisidestamises ning kogetu ja saavutatu mõtestamises koos noortega.

Noorsootöötaja roll on mitteformaalse õppe tegevuste kaudu toetada noorte võtmepädevuste arendamist, kus on oluline roll nii protsessil ehk õppetegevustel aga ka tulemuste ehk õpiväljundite saavutamisel. Noorsootöötajale on oluline oskus suhelda noortega ning

igapäevane aktiivne suhtlemine moodustab suure osa noorsootöötaja tööst. Seega on noorsootöö tugevuseks sotsiaalsed suhted ja noorte suhtlemisoskuste arendamine noorsootöötaja eeskuju ja mitmekülgsete õpitegevuste abil. Samas ilmneb, et noorsootöös toimuvast õpiprotsessist esineb puudujääke õppimise teadvustamises koos noortega.

1.2 Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalseid oskuseid ning pädevust on erinevate autorite poolt defineeritud mitmeti ning üldiselt peetakse sotsiaalseid oskuseid õpitavateks. Sotsiaalsed oskused aitavad meil toime tulla igapäevaelu toimingutes, erinevates keskkondades ja situatsioonides (Kaldoja 2015), kuid nende oskuste puudujäägid lapseas võivad avalduda juba nooruki- või täiskasvanueas agressioonina, meelemürkide suurema tarbimise või käitumisprobleemidena ning mõjutada vaimset heaolu (Hawkins jt 2005). Sotsiaalselt pädevad inimesed oskavad analüüsida oma mõtteid ja tundeid ning enda ja teiste käitumist ning valida vastavalt sotsiaalsele olukorrale sobiv emotsionaalne ja kognitiivne käitumisviis (Pinto, Taveira, Candeias, Araujo & Monta 2012, lk 272). Sotsiaalselt pädevamad inimesed on üldjuhul ka akadeemiliselt edukamad ning parema enesekontrolliga (Wentsel 1991).

Caldarella ja Merelli sotsiaalsete oskuste taksonoomiale tuginedes võib sotsiaalsed oskused jagada järgnevalt (Tropp ja Saat 2009, lk 75-76 järgi):

- 1) Sotsiaalne mõistmine (teiste inimeste tunnete ja mõtete mõistmine, nende vaatenurgast arusaamine ning võime teiste seisukohti respektierida);
- 2) Suhtlemine eakaaslastega (oskus luua ja hoida suhteid eakaaslastega, koostööoskused, oskus suhelda vastassugupoolega);
- 3) Prosotsiaalne käitumine (abistamine, jagamine).

Sotsiaalsete oskuste puhul tuleb silmas pidada ka kolme komponendi – lapse, teiste inimeste ja konteksti vastastiku mõju (Saat 2005, lk 134). Mõned autorid (Zwaans, der Veen, Volman ja ten Dam 2008) lisavad sotsiaalsetele oskustele ka ühiskondlikku osise, rõhutades sotsiaalsete oskuste tavapäraste komponentide, nagu intrapersonaalsed (isikusisesed) ja

interpersonaalsed (isikutevahelised) oskused kõrval ka ühiskondlikke oskusi, mille eesmärk on valmistada noori ette täiskasvanuikka siirdumisel ja kodanikuks kasvamisel.

Sotsiaalsed oskused mitte ainult ei aita meil toime tulla teiste inimestega sotsiaalsetes olukordades, vaid laiemalt analüüsida ja hinnata erinevaid situatsioone ning tulla toime kodanikuna ühiskonnas, sh erineva taustaga ühiskonnaliikmetega.

Sotsiaalseid oskuseid käsitletakse sõltuvalt kontekstist erinevalt ja haridusvaldkonnas peamiselt üldpädevuste raamistikus. Noorsootöös ja mitteformaalse õppe kontekstis on peamine fookus võtmepädevustel, mis suuresti ei erine üldpädevustest. Järgnevalt vaatleme, kuidas sotsiaalsed oskused paiknevad võtmepädevuste raamistikus.

1.2.1 Sotsiaalsed oskused võtmepädevuste raamistikus

Võtmepädevuste raamistikus on sotsiaalne pädevus kombineeritud enesemääratlus- ja õpipädevusega, kus sotsiaalselt pädev noor suudab toime tulla keerukates tingimustes ning erinevates keskkondades, õppida ja töötada iseseisvalt ja teiste inimestega ning juhtida sotsiaalseid suhteid, sh suhelda konstruktiivselt ja pidada läbirääkimisi (Euroopa liidu ... 2018, lk 10). Sama dokumendi kohaselt lisatakse ka ühiskondlik mõõde: “Edukaks inimestevaheliseks suhtlemiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks tuleb mõista eri ühiskondades ja keskkondades üldiselt kehtivaid käitumis- ja suhtlemisreegleid.” Antud käsitlus toetab Volman ja ten Dam (Zwaans, der Veen, Volman ja ten Dam 2008 järgi) poolt välja töötatud sotsiaalse pädevuse komponentide mudelit (vt tabel 2).

Tabel 2. Sotsiaalse pädevuse komponendid (*ibid*).

	Intra-personaalsed	Inter-personaalsed	Ühiskondlikud
Hoiakud	Enesekindel	Teiste usaldamine	Demokraatlik
	Eneseaustus	Teiste austamine	Võrdsus
		Teiste kaasamine	Õiglane ja hooliv
	Valmisolek võtta vastutust	Valmisolek võtta vastutus suhetes teistega	Valmisolek võtta vastutus ühiskonnas toimuva suhtes
	Sihikindlus	Valmisolek alustama dialoogi	Valmisolek kuulata teisi
Teadmised	Eneseteadlikkus	Teadmised reeglitest ja käitumisviisidest	Teadmised ühiskonnast
Refleksioon	Kriitiline taipamine iseenda soovidest, võimetest ja motiividest	Kriitiline taipamine teiste soovidest, võimetest ja motiividest	Ülevaade ühiskonna sotsiaalsest struktuurist
		Grupiprotsesside mõistmine	Sotsiaalsete protsesside mõistmine
		Arusaam enda käitumise mõjust	Arusaam sotsiaalse struktuuri mõjust isiksusele ja isikutevahelisele toimimisele
			Arusaam endast ühiskonna sotsiaalse struktuuri mõjutajana
Oskused	Eneseregulatsiooni oskused		
		Sotsiaalse suhtlemise oskused	Kultuuridevaheliste erinevuste mõistmine
		Võime muuta oma perspektiivi	Toimetulek sotsiaalsete pingetega

Sotsiaalsed oskused võtmepädevuste raamistikus ei ole pelgalt oskused, mis aitavad meil tulla toime erinevates keskkondades ja sotsiaalsetes olukordades, vaid ka mõtestada ennast ja oma panust laiemalt ühiskonnas kodanikuna. Sotsiaalsete oskuste üheks osaks on suhtlemisoskused, mis aitavad meil enda mõtteid ja tundeid kaaslasele, aga ka laiemalt ühiskonnale kommunikeerida. Suhtlusoskustest ja nende arendamisest noorsootöös vaatleme lähemalt järgmises peatükis.

1.2.2 Suhtlusoskused ja nende arendamine noorsootöös

Suhtlemine on inimese igapäevaelu lahutamatu osa, olles oma olemuselt mitmetahuline ja kompleksne. Suhtlemisoskus on üks osa sotsiaalsetest oskustest. Suhtlemist ehk kommunikatsiooni võib defineerida kui inimeste vahelist sotsiaalset vastastoimet (interaktsiooni) teadete vahendusel (Gerbner 1967), kus suhtlemine võib toimuda nii verbaalselt kui ka mitteverbaalselt ning üldiselt on need kaks suhtlusviisi omavahel kooskõlas (Soodla, Puksand & Luptova 2015, lk 147). Suhtlemist võib defineerida ka kui inimestevahelise vastastikuse mõjutamise ja koostöö protsessi, mis baseerub informatsioonivahetusel (Kidron 1986). Suhtlemise puhul toob Krips (2011) välja McCroskey (1982) ja McCroskey, Richmond & Stewart (1986) kompetentsuse elemendid nagu kognitiivsed, emotsionaalsed ja käitumusliku oskused.

Suhtlusoskused võib kokku võtta ka kui indiviidi võimet märgata suhtlemises toimuvat ja käituda eesmärgipäraselt, kus uurijad Chazan jt (2001) jaotavad need oskused kaheks (Krips 2003):

1. Sooritamisoskused

Kasutada sobivat kehakeelt, silmsidet ja emotsionaalset reaktsiooni; teisi kuulata; vestelda, kasutades erinevaid registreid; olla teadlik teise inimese seisukohast; olla piisavalt meelevimeline, siiski püüdmata domineerida.

2. Tõlgendamisoskused

Mõista teiste kehakeelt ja silmsidet; austada kaaslaste väärtushinnanguid ja norme; reageerida teiste tujudele ja emotsioonide väljendustele; saata adekvaatseid verbaalseid signaale; vastavalt vajadusele omada võimet nii juhtida kui alluda.

Caldarella ja Merrelli sotsiaalsete oskuste komponentide klassifikatsiooni järgi on järgmised alaoskused suhtlemisel eakaaslastega (Tropp ja Saat 2009, lk 76):

- Oskus öelda ja vastu võtta komplimente;
- Abi pakkumine;

- Vabandamine;
- Kaaslaste eest seismine (nende kaitsmine);
- Osalemine ühistegevuses;
- Osalemine vestluses;
- Juhtimisoskused;
- Tundlikkus kaaslaste tunnete suhtes (empaatia, sümpaatia);
- Huumorimeel;
- Sõprussuhete loomine, sõprade olemasolu.

Suhtlemisoskuseid saab defineerida mitmeti ning oma olemuselt on nad komplekssed, kuid toetudes eelnevatele autoritele, saab välja tuua suhtlemisoskuste jaotumise neljaks alaoskuseks:

1. Kognitiivsed oskused
2. Emotsionaalsed oskused
3. Käitumuslikud oskused
4. Prosotsiaalsed oskused

Eestis läbiviidud avatud noorsootöö mõju-uuringust selgub, et avatud noortekeskuste tegevustes osalemine on noorte hinnangul enim mõjutanud neljas järgmises kategoorias (Taru, Kötsi 2018):

1. kogemuste omandamine;
2. sõprussuhete loomine;
3. prosotsiaalsete oskuste arendamine;
4. sotsiaalsete ja suhtlusoskuste arendamine.

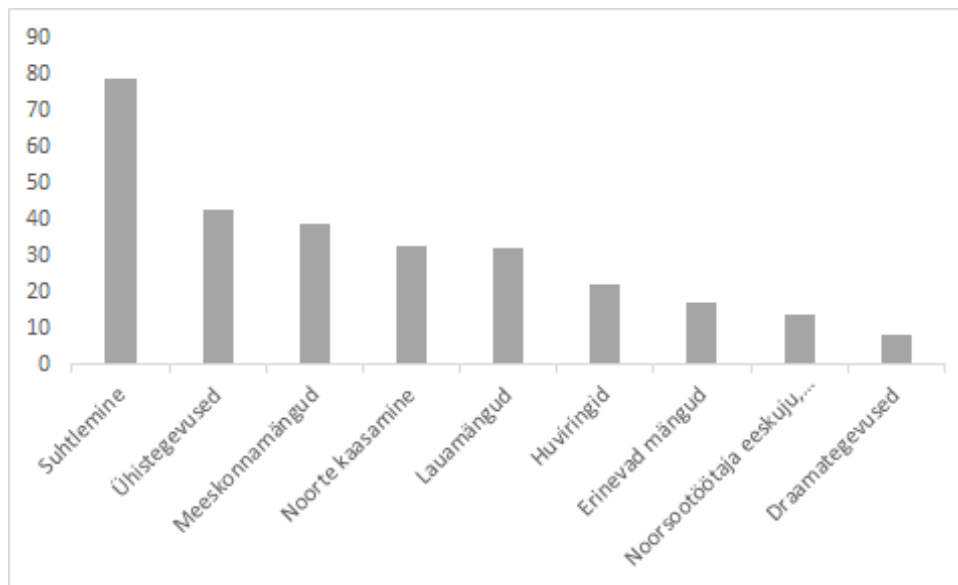
Autori (Pranno 2020) seminaritööst selgub, et noorsootöötajad peavad heade suhtlusoskustega noort iseloomustavateks omadusteks valmisolekut suhtlemiseks, positiivsust, oskust luua sõprussuhteid, head eneseväljendust, osalemist vestluses ning argumenteerimisoskust. Tabelis 3 on esitatud noorsootöötajate kirjeldused hea suhtlusoskusega noorest kategooriate lõikes.

Tabel 3. Hea suhtlusoskusega noort iseloomustavad alaoskused (*ibid*).

Kategooria	Alakategooriad	Mainingute arv
Valmisolek suhtlemisele (87)	Avatus	39
	Julgus	33
	Enesekindlus	9
	Ausus	6
Positiivsus (80)	Sõbralikkus	30
	Viisakus	23
	Rõõmsameelsus	16
	Empaatiilisus	11
Sõprussuhete loomine (69)	Kuulamisoskus	41
	Silmside loomine	13
	Vestluse alustamine	10
	Kontakti loomine	5
Hea eneseväljendus (64)	Väljendusoskus	39
	Lai sõnavara	14
	Arutlemine	6
	Selge kõnelemine	5
Osalemine vestluses (40)	Aktiivsus	12
	Ettevõtlikkus	10
	Uudishimu	10
	Lai silmaring	9
Põhjendamine (28)	Analüüsimine	14
	Seisukohtade avaldamine, põhjendamine	8
	Argumenteerimine	5
	Reflekteerimine	1

Samast uurimusest (*ibid*) selgub, et avatud noortekeskustes toetatakse noorte suhtlusoskust mitmekülgsede ja mänguliste tegevuste ning igapäevase suhtlemise kaudu. Joonisel 2 on noorsootöötajate peamised tegevused, mille kaudu toetatakse noorte suhtlusoskust.

Joonis 2. Tegevused noortekeskustes, mis toetavad noorte suhtlusoskuse arengut, mainingute arv (*ibid*).

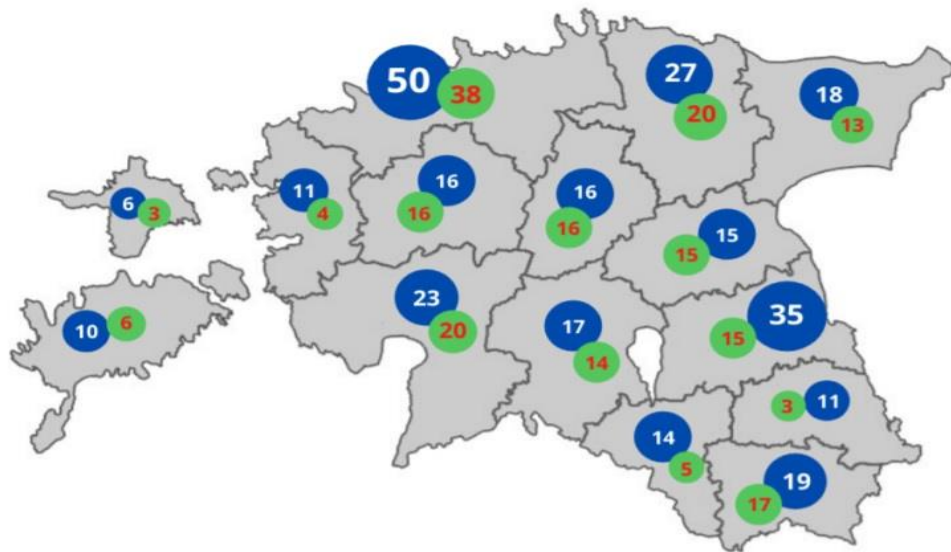
Varasemast uurimusest selgub, et noorsootöötajad peavad sotsiaalsetest oskustest kõige olulisemaks suhtlemisoskust, mis on ühtlasi üheks olulisemaks oskuseks tööhõivevalmiduse saavutamisel (Aruvainu 2019, lk 59). Samast tööst selgub, et sotsiaalsete oskuste võimestamise üheks takistavaks teguriks on noorsootöötajate hinnangul vähene kogemus noorsootöö valdkonnas.

Hea suhtlemisoskusega noor oskab oskuslikult kasutada erinevates keskkondades ja situatsioonides verbaalset ja mitteverbaalset keelt viisil, mis toetab üksteise mõistmist ning eesmärgile jõudmist. Suhtlemisoskuseid peetakse noorsootöös, mh avatud noorsootöös üheks olulisemaks pädevuseks, mille arengut toetada. Ka noored ise näevad positiivseid muutuseid just eelkõige sotsiaalsetes oskustes ning suhtlemisoskustes. Seega noorsootöö erinevad tegevused selgelt toetavad noorte suhtlusoskuste arendamist.

1.3 Põdevuste arendamine avatud noorsootõõs geograafilisest aspektist

Eesti rahvastiku iseloomustab koondumine linnadesse ja maakonnakeskustesse ning haja-asustus maapiirkondades. Kohalikud omavalitsused on erineva suurusega ja karakteristikutega ning esineb arengulisi erinevusi piirkonniti (Servinski, Kivilaid, Tischler 2018). On selge, et linnadesse ja tõmbekeskustesse on koondunud rohkem teenuseid ja võimalusi, sh ka noortele suunatud noorsootõõ teenuseid – huviharidus ja -tegevus, noortesõndmused, noorteõhendused jt. Mitmekesisem valik loob eeldused ka võtmepõdevuste arendamiseks. Samas maapiirkondade kuvand on vastuoluline – õhelt poolt negatiivne ja kaduv, aga teisalt tõstetakse esile maapiirkondades tegutsemise võimalusi läbi eneseteostuse prisma ning idüllilise elukeskkonnana (Nugin 2016, lk 90). Jõrgnevalt vaatleme kuivõrd esineb erinevusi maapiirkonna ja linnade noorsootõõ kättesaadavuse osas ning hinnanguid põdevuste arendamise osas geograafilisest aspektist lõhtudes.

Avatud noortekeskuseid on Eestis 2019 aasta andmetel 287, asudes igas kohalikus omavalitsuses (vt joonist 3). Avatud noorsootõõ (noortekeskus) on kättesaadavam Põhja-Eestis ja linnades, kus noore elukoha ja lõhima noortekeskuse vahele jõi keskmiselt kolm kilomeetrit ning raskesti kättesaadavam on pigem maapiirkonnas (nt Jõgevamaa, Põrnumaa, Põlvamaa, Saaremaa, Raplamaa). (Paabort jt 2020)

Joonis 3. Avatud noortekeskuste ja Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse liikmete arv Eestis (Paabort jt 2020).

Pelgalt statistikat vaadeldes ei saa teha järeldusi mitteformaalse õppe tegevuste osas, näiteks kõrvutades eelarvelisi vahendeid ja noorte arvu, siis suhtarvude poolest ei erine väiksemad omavalitsused kuigivõrd suurematest omavalitsustest (Nugin 2016, lk 100).

Haridus- ja teadusministeeriumi 2019 aasta tulemusaruande (2020) põhjal on noorte osalemine noorsootöös kasvanud – veidi üle poolte (59,5%) noortest osalevad noorsootöös mõnes vormis. Samas viidatakse, et noorsootöö kättesaadavus on piirkonniti erinev, sõltudes kohaliku omavalitsuse suurusest, eelarvelistest võimalustest, otsustest ning noortega töötavatest spetsialistidest (Villum jt 2021). Samas erinevate tingimuste olemasolu kohalikes omavalitsustes ei näita kuigivõrd täpselt seda, kas noorel on võimalus osaleda konkreetses mitteformaalses õppes kui näiteks transpordiühendus seda ei võimalda (Nugin 2016, lk 100).

Noorte rahulolu uuringust (Noorsootöös osalevate...2018) selgub, et rohkem osalevad avatud noorsootöös (noortekeskuste tegevustes) maapiirkonna ja väikelinnade noored. Sama uuringu kohaselt maapiirkonna noored kasutavad noortekeskust kohtumis- ja lõõgastuspaigana kuigivõrd suuremates linnades osalevad noored konkreetsemates noorsootöötegevustes, kusjuures noortekeskuste tegevused ei sõltu asukohast, vaid noorsootöötajatest ning kohaliku elu traditsioonidest. Samas ei mõjuta elukoht noorte hinnanguid noorsootöös

osalemise rahulolule. Maapiirkondade puhul aga tuuakse esile, et noorsootöö on paindlik, piirkonna eripäradest ja vajadustest lähtuv (Nugin 2016, lk 94).

Noortelt uuriti, mida nad on õppinud noorsootöös ning komponentanalüüsist selgub, et muuhulgas hindavad noored positiivselt sotsiaalsete oskuste arengut noorsootöös (Noorsootöös osalevate... 2018). Ka noorsootöö mõju uuringust selgub, et avatud noorsootöös osalemine on muuhulgas arendanud noorte sotsiaalseid ja suhtlusoskuseid (Taru, Kötsi 2018, lk 172).

Võrreldes noorsootöös tegutsevaid organisatsioone, siis maapiirkondades tihti koonduvad mitme eesmärgiga tegevused ühe organisatsiooni alla, kuivõrd linnas on fookus selgelt suunatud põhitegevusele. Kitsaskohana tõstetakse esile ka sõltuvust noorsootöötajast, kes maapiirkonnas tihti töötab üksinda, viies läbi tegevusi noortele ja tegeledes ka administratiivse poolega. (Nugin 2016, lk 98)

Seega sõltub võtmepädevuste arendamine avatud noorsootööst erinevatest asjaoludest, sh piirkonna eripäradest, aga ka pädevate noorsootöötajate olemasolust ning nende aktiivsusest. Mis tähendab, et piirkonniti võivad erinevused olla suured ning tuleks lähtuda konkreetsest üksikjuhtumist. Kahtlemata on linnades võimalusi rohkem, kuid erinevatest uuringutest selgub, et ka maapiirkonnas võib noorsootöö olla mitmekesine nii sisult kui ka vormilt. Uuringute põhjal saab väita ka, et avatud noorsootöös arendatakse olulisel määral just sotsiaalseid oskuseid, sh suhtlusoskuseid.

1.4 Noorsootöötajate kompetents ja tööstaž

Noorsootöö Eestis on oluliselt arenenud viimase 20 aastaga, sellega käsikäes ka noorsootöötaja professioon. Erinevad autorid (Veigel 2015 järgi) nendivad kaadrivoolavust noorsootöös, kus paljud noorsootöötajad ei saavuta Berliner arengumudeli (vt tabel 4) kohaselt kompetentset taset. Samas noorsootöötaja töö on muutunud palju komplekssemaks, sest nii nõudmised kui ka võimalused on muutunud. Noorsootöötajalt oodatakse noorsootöö eesmärkide saavutamist, noorte mitmekülgset toetamist ja probleemide lahendamist, kasutades mitteformaalset õpet ja noorsootöö meetodeid. (Veigel 2015)

Tabel 4. Berliner arengumudel noorsootöö kontekstis (*ibid*).

Tase	Töö- staaž	Kirjeldus
Noviitsi, uustulnuka tase (<i>novice level</i>)	1 aasta	Mõistab ja viib ellu lihtsamaid tööülesandeid. Tegevused ei ole paindlikud ja konteksti mitteamestavad. Praktiseeritakse ja omandatakse teadmisi ja oskuseid.
Edasijõudnud algaja tase (<i>advanced beginner level</i>)	2-3 aastat	Praktilised kogemused seostatakse teoreetiliste teadmistega, mis annab võimaluse teooriast lõplikult aru saada. Suudab käituda ja tegutseda kontekstist lähtuvalt.
Kompetentse noorsootöötaja tase (<i>competent level</i>)	3-4 aastat	Oskab seada prioriteete oma töös ja teha teadlikke ja põhjendatud otsuseid õppeprotsessis, tegevuskava koostamisel ning otsustusprotsessis. Oskab eristada olulist ebaolulisest. Suudab kontrollida enda ümber toimuvat ja tunneb suuremat vastutust oma töö eest.
Vilunud noorsootöötaja tase (<i>proficient level</i>)	5 ja rohkem aastat	Seda taset iseloomustab intuitiivne tegutsemine ja otsustamine. Varasem rikkalik kogemus aitab näha situatsioone terviklikult. Parem üldistamise võime ja kiirus võimaldab ette näha võimalikke sündmusi ning seeläbi ennetada probleeme või vajaduse korral ignoreerida. Intuitiivne olukordade tajumine ja teadmine, kuidas käituda ning kus otsustamine on analüütiline ja kaalutlev.
Eksperti tase (<i>expert level</i>)	7-10 aastat	Eksperti tasandil tegutsetakse kiirelt, paindlikult ja sujuvalt. Olukordi tajutakse intuitiivselt ja õigeid otsuseid tehakse ilma pikema analüüsita või arutluseta. Õppeprotsessis lihtsamate meetodite kasutamine toimub automaatselt, jättes seeläbi rohkem aega olulisematesse probleemidesse süüvimiseks.

Eesti Avatud Noortekeskuse Ühenduse kaardistuses tuuakse välja, et keskmiselt on noortekeskuses töötavate noorsootöötajate tööstaaž üle 2 aasta, kellest 31% on noortevaldkonnas tegutsenud 6 ja rohkem aastat (Paabort 2020). Lähtuvalt Berliner arengumudelitest võib öelda, et Eesti keskmine noorsootöötaja on edasijõudnud algaja, kes alles seostab oma

praktilist kogemust omandatud teoreetiliste teadmistega. Selle mudeli põhjal otsustades on vaid kolmandik Eesti noorsootöötajatest saavutanud vilumuse või eksperdi taseme.

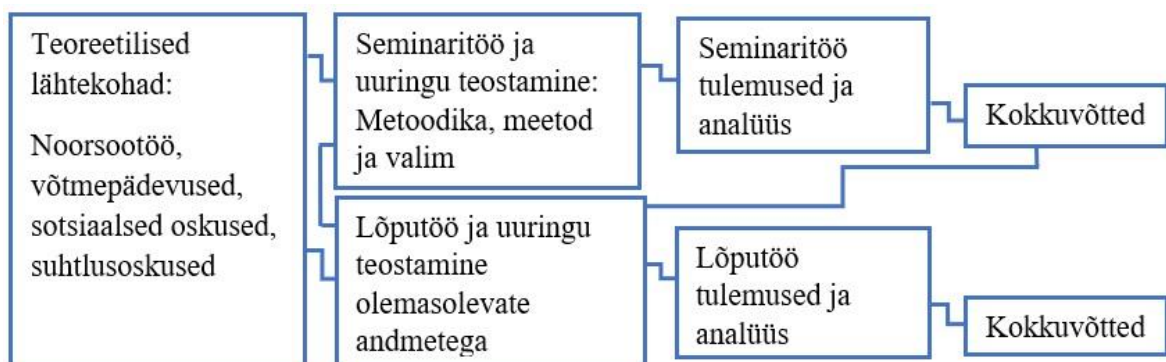
Seega noorsootöötajate kompetents on selgelt seotud tööstaažiga ning selle kasvades muutub noorsootöötaja oma töös teadlikumaks, tegutsedes erinevates olukordades ja mitteformaalse õppe tegevustes intuiitiivselt. Antud lõputöö kontekstis võib eeldada, et tööstaaži kasvades noorsootöötaja hinnangud erinevate võtmepädevuste arendamise osas muutuvad.

2. UURIMUSE METOODIKA

Käesolevas peatükis annan ülevaate uurimustöö metoodikast. Uurimuse eesmärgist lähtudes kasutasin kvantitatiivset lähenemist, uurides noorsootöötajate hinnanguid ja tegevusi tööstaaži ja töökoha paiknemise (maa või linn) asukoha aspektist.

Lõputöös kasutasin seminaritöö käigus kogutud andmeid. Seminaritöös kogusin andmeid noorsootöötajatelt ankeetküsimustikuga. Küsimustikus kasutasin kombineeritud meetodid, kus olid valikvastustega ja vabavormiliste vastustega küsimused. Andmeid kogusin veebikeskkonnas *LimeSurvey* (<https://survey.ut.ee/>), kust eksportisin andmed programmi *MS Excel*, millega töötlesin ka käesolevas töös esitatud andmeid.

Uurimuse käiku ja seoseid varasema seminaritööga saab kirjeldada ka järgneva joonise 4 abil.

Joonis 4. Lõputöö ja seminaritöö koostamise protsess.

2.1 Valim

Uuringu üldkogumi moodustavad Eesti avatud noortekeskuste noorsootöötajad, keda on 2019 aasta andmete (Kes on noorsootöötaja 2021) põhjal Eestis umbes 570. Käesoleva lõputöös kasutan seminaritöö käigus moodustunud valimit. Seminaritöös lähtusin Pattoni teoreetilise valimi mugavuse või kättesaadavuse kriteeriumist (Õunapuu 2014, lk 151 järgi).

Seminaritöö käigus kogusin kohalike omavalitsuse kodulehtedelt noortekeskuste ja noorsootöötajate kontaktid ning saatsin e-maili teel pöördumise osaleda uuringus 97 kontaktile.

Seminaritöö andmete kogumisel alustas küsimustikule vastamist 164 noorsootöötajat, kellest lõpuni jõudis vastamisega 104 vastajat. Käesolevas lõputöös on arvestatud nende vastajate vastustega, kes jõudsid küsimustikuga lõpuni. Lõplikult kuulub valimisse 104 noorsootöötajat.

2.2 Andmekogumismeetodid ja kasutatud instrumendid

Käesolevas töös kasutasin seminaritöö käigus kogutud andmeid ning järgnevalt kirjeldan andmete kogumismeetodeid ja kasutatud instrumente.

Andmete kogumiseks koostasın küsimustiku, mis jagunes 3 plokiks (vt lisa 1). Esimeses plokis olid vastajate profiili kirjeldavad küsimused, teises plokis vastavalt seminaritöö käigus püstitatud uurimisküsimustele koostatud valikvastustega ja kirjeldavad küsimused, viimases plokis andsin võimaluse täiendavateks kommentaarideks.

Antud küsimused mõõtsid, milliseid tegevusi noorsootöötajad kasutavad oma igapäevatöös, et arendada noorte suhtlusoskuseid ning mida nad mõistavad suhtlusoskuse all. Kirjeldatavates küsimustes nimetasid noorsootöötajad omadusi, mis iseloomustavad hea suhtlusoskusega noort. Küsimustikus kasutasin ka juba olemasolevat hindamisankeeti, et koguda kvantitatiivseid andmeid.

Suhtlusoskuste hindamisankeet

Küsimustikus kasutasin Takahashi, Tanaka ja Miyaoka (2006) loodud suhtlusoskuste hindamisankeeti. Antud hindamismeetod loodi eesmärgiga hinnata sotsiaalsete oskuste treeningu mõju sotsiaal- ja meditsiinivaldkonnas. Ankeeti saab kasutada nii enesehindamise tööriistana kui ka pereliikmete või meditsiinilise personali poolt suhtlusoskuste hindamiseks. Suhtlusoskuste küsimustikus on 29 alaoskust, mis jagunevad kolme kategooriasse – koostöö oskused, enesekehtestamise oskused ja üldised oskused (peamiselt mitteverbaalsed oskused). Ankeedi tõlkisin eesti keelde, tõlke korrigeerimisel kasutasin keeleõpetaja abi. Küsimustikule vastaja valis 29 alaoskuse seast 10 alaoskust, mida ta peab kõige olulisemaks.

2.3 Analüüsimeetod

Seminaritöö käigus kogutud andmed analüüsisin programmiga MS Excel, kasutades andmeanalüüsi paketi *Data Analysis Package* olevaid erinevaid statistilisi meetodeid. Vastanud jaotasin kahe kriteeriumi alusel gruppideks - tööstaaži alusel, kus <5 aastat (n=56) ja ≥5 aastat (n=48) ning geograafilise asukoha järgi maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad (n=65) ja linnas töötavad noorsootöötajad (n=39).

Käesolevas uurimuses kasutasin statistilisi teste - t-test ja F-test, kogumite omavaheliseks võrdlemiseks keskmiste väärtuste põhjal. T-testide puhul eeldasin dispersioonide sarnasust ning püstitasin uurimiseks järgmised hüpoteesid:

Hüpotees 1: Noorsootöötajate hinnangud võtmepädevuste olulisusele muutuvad tööstaaži kasvades, kuid ei sõltu töö asukohast.

Hüpotees 2: Noorsootöötajate hinnangud vahetute suhtlusoskuste olulisusele sõltuvad tööstaažist, kuid mitte töö asukohast.

Hüpotees 3: Noorsootöötajate peamised tegevused muutuvad tööstaaži suurenedes, kuid ei sõltu töö asukohast.

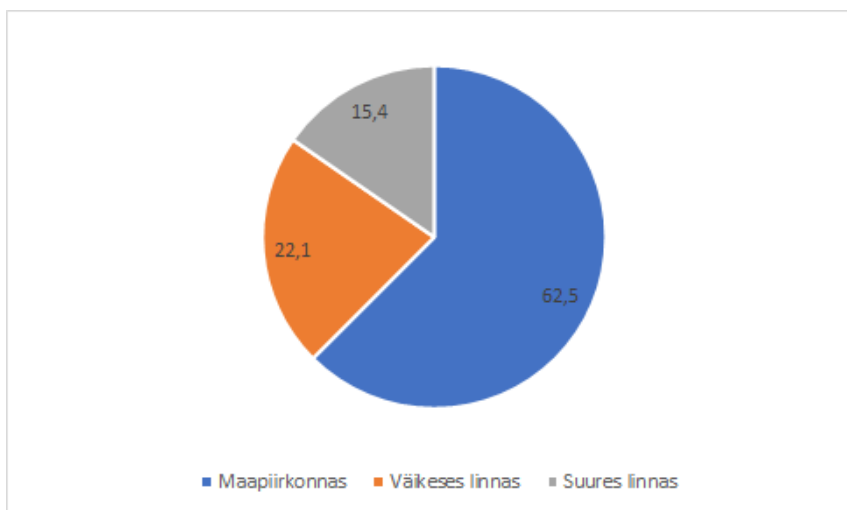
T-testi ja F-testi puhul määrasin usalduspiiriks $p > 0,05$, mis tähendab, et varieeruvus kahes võrreldavas kogumis on ühesugune.

Noorsootöötajate vahetu suhtlusoskuste hinnangute analüüsimiseks kasutasime koos juhendajaga faktoranalüüsi peakomponentide meetodil, mille tulemusena jagunesid vastused nelja faktorisse. Faktoranalüüsi aluseks oli binaartunnused, mistõttu kasutasin faktoranalüüsiks korrelatsioonimaatriksit. See võimaldas hinnata hinnangute vahelisi seoseid. Töös tõin välja faktorlaadungid kaaluga üle 0,3.

3.UURIMISTÖÖ TULEMUSED

Käesolevas peatükis annan ülevaate uurimuse peamistest tulemustest. Küsimustikule vastas 104 noorsootöötajat. Nendest 67% märkis enda ametinimetuseks noorsootöötaja, ligi 8% noorsootöö spetsialistiks, 6,7% noortejuhiks ning alla 5% oli märgitud teisi ametinimetusi.

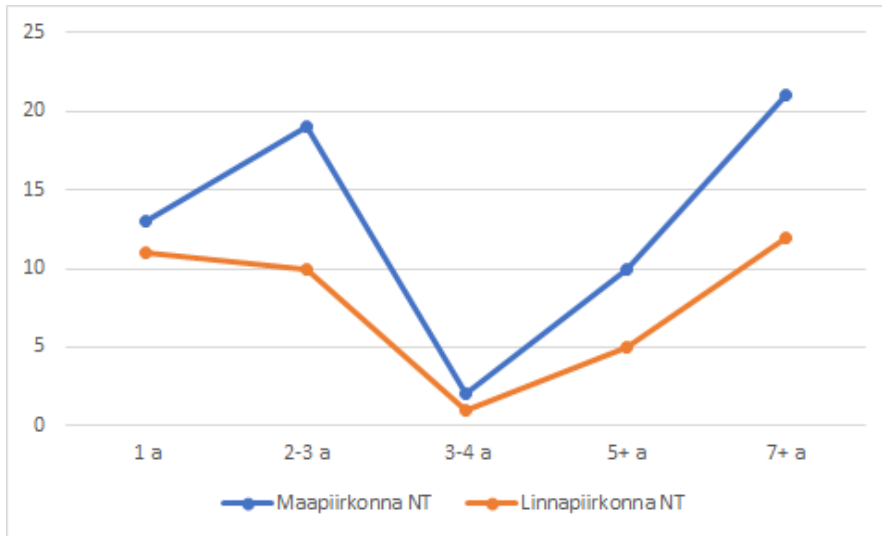
Joonisel 5 on näidatud kuidas jagunevad noorsootöötajad geograafilisest aspektist. Üle 60% töötab maapiirkonnas ning 22% ja 15% vastavalt väikeses linnas ja suures linnas. Järgnevalt oma töös olen jaotanud noorsootöötajad asukoha järgi kaheks – maapiirkonnas (n=65) ja linnas töötavad (n=39).

Joonis 5. Küsimustikule vastanud noorsootöötajate jagunemine geograafilisest aspektist protsentides.

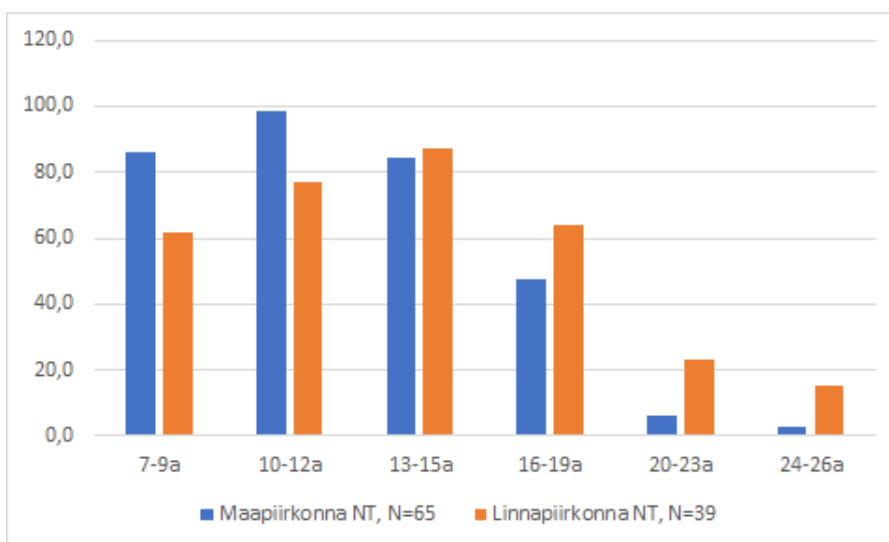
Valimi (n=104) keskmine tööstaaž on 5,9 aastat. Oma töös andmete analüüsimiseks olen jaganud noorsootöötajad kaheks - tööstaaž <5 aastat, kuhu kuulub 56 noorsootöötajat (n=56) ja tööstaaž ≥ 5 aastat, kuhu kuulub 48 noorsootöötajat (n=48). Vaadeldes vastanud noorsootöötajaid Berliner arengumudeli järgi (vt joonist 6), siis ilmneb, et nii maapiirkonnas kui ka linnas töötavad valdavalt algajad (tööstaaži kuni 3 a) ning need, kes on pikemalt juba valdkonnas tegutsenud (5 ja enam aastat). Selles osas ei ilmne olulisi erinevusi maapiirkonnas

ja linnas. Noorsootöötajad, kes on valdkonnas olnud vähem kui 5 aastat on keskmine tööstaaž 1,7 aastat ja rohkem kui 5 aastat, on keskmine tööstaaž 10,7 aastat.

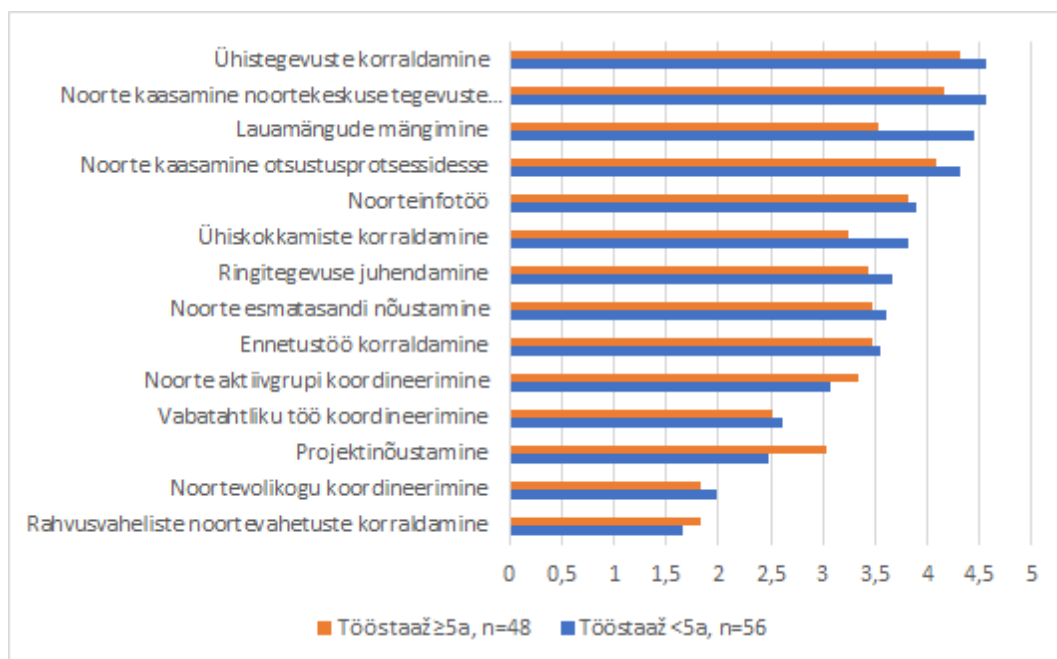
Joonis 6. Noorsootöötajate jagunemine tööstaaži ja Berliner arengumudeli järgi geograafilisest aspektist lähtudes.

Jooniselt 7 näeme, et peamiselt töötavad maapiirkonna noorsootöötajad (n=65) põhikoolialise vanuserühmaga, so 7-9a, 10-12a ja 13-15a. Vähesel määral töötatakse vanemate noortega, so 20-23a ja 24-26a. Linnapiirkonna noorsootöötajate (n=39) peamine sihtrühm on 10-12a ja 13-15a ning märksa enam tegeletakse ka 16+ aastaste noortega.

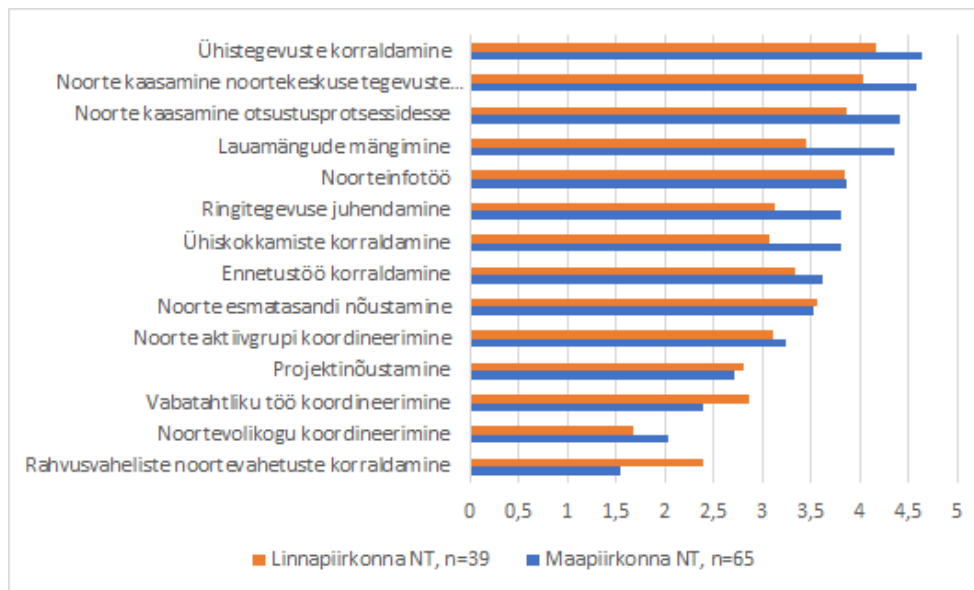
Joonis 7. Vanuserühmad, kellega noorsootöötajad igapäevaselt töötavad geograafilisest aspektist lähtudes (protsentides).

Andmete analüüsist selgub (vt joonis 8), et nii lühema kui ka pikema tööstaažiga noorsootöötajad oma igapäevatöös mängivad noortega lauamänge, korraldavad ühistegevusi ning kaasavad noori otsustusprotsessidesse ja noortekeskuste tegevuste läbiviimisel. Mõnevõrra vähem tegeletakse rahvusvaheliste noortevahetustega ja noortevolikogude koordineerimisega. Pikema tööstaažiga noorsootöötajad tegelevad mõnevõrra rohkem projektinõustamisega ja noorte aktiivgrupi koordineerimisega. Lühema tööstaažiga noorsootöötajad mängivad rohkem lauamänge noortega, korraldavad ühiskokkamisi ning kaasavad enam noori noortekeskuste tegevuste läbiviimisse.

Joonis 8. Noorsootöötajate peamised tegevused igapäevatöös tööstaaži lõikes (keskmine skoor, 1-üldse ei kasuta, 5-väga tihti).

Nii maapiirkonnas kui ka linnas (vt joonis 9) noorsootöötajad kaasavad noori noortekeskuste tegevuste läbiviimisse, korraldavad ühistegevusi ning teevad noortefotööd. Vähem tegeletakse nii maal kui ka linnas noortevolikogude koordineerimisega. Samas saab välja tuua mõningad erinevused näiteks lauamängude mängimise ja noorte kaasamisega otsustusprotsessidesse. Linnapiirkonna noorsootöötajad mängivad lauamänge noortega vähem kui maapiirkonna noorsootöötajad ning sama ilmneb noorte kaasamisega otsustusprotsessidesse.

Joonis 9. Noorsootöötajate peamised tegevused igapäevatoos geograafilisest aspektist lähtudes (keskmise skoor, 1-üldse ei kasuta, 5-väga tihti).

Uurimuse käigus sõnastasin t-testi ja F-testi tegemiseks hüpoteesid, et uurida, kas ilmneb hinnangutes erisusi noorsootöötajate tööstaaži või geograafilise aspekti puhul. Järgnevalt on kuvatud tulemused vastavalt sõnastatud hüpoteesidele ning seejärel faktoranalüüsi tulemused.

Hüpotees 1: Noorsootöötajate hinnangud võtmepädevuste olulisusele muutuvad tööstaaži kasvades, kuid ei sõltu töö asukohast.

Andmete analüüsist selgub, et pikema tööstaažiga noorsootöötajad peavad mõnevõrra olulisemaks kultuuripädevust kui lühema tööstaažiga noorsootöötajad. Lühema tööstaažiga noorsootöötajad peavad olulisemaks digi- ja ettevõtlikkuspädevust kui pikema tööstaažiga noorsootöötajad. Kuid valdavalt noorsootöötajate tööstaaži kasvades ei ilmne märkimisväärsed erisusi ($p > 0.05$) hinnangutes võtmepädevuste olulisusele, kuigi mõningad erinevused siiski valimi sees võivad olla. Tulemused on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Noorsootöötajate hinnangud pädevustele tööstaaži lõikes.

Pädevus	Tööstaaž <5a keskmine/ hälve	Tööstaaž ≥5a keskmine/ hälve	t	p
Kultuuripädevus	3,16/2,57	3,4/2,4	-0,76	.225
Väärtuspädevus	6,18/2,58	6,6/3,1	-1,42	.08
Suhtluspädevus	6,5/3,13	6,5/2,5	0	.5
Enesemääratluspädevus	6,04/3,19	5,6/3,9	1,06	.147
Õpipädevus	4,54/2,69	4,8/4,3	-0,89	.188
STEM ¹ pädevus	2,23/2,4	2,4/2,8	-0,45	.325
Ettevõtlikkuspädevus	4,57/2,79	4,2/2,2	1,23	.112
Digipädevus	2,79/3,99	2,4/2,2	1,05	.148

Püstitatud hüpotees lubas arvata, et maapiirkondade ja linnas töötavate noorsootöötajate hinnangud võtmepädevuste olulisusele ei erine. Saadud andmete põhjal (vt tabel 6) selgub, et maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad hindavad mõnevõrra kõrgemalt kultuuri- ja suhtluspädevust kui linnas töötavad kolleegid, samas kui linnas töötavad noorsootöötajad hindavad kõrgemalt enesemääratlus- ja digipädevuse olulisust.

Statistiliselt aga olulisi erinevusi töö asukoha mõistes ei esine. Seega püstitatud hüpotees leidis kinnitust osaliselt – noorsootöötajate hinnangud võtmepädevuste olulisusele ei sõltu tööstaažist ega töö asukohast.

Tabel 6. Noorsootöötajate hinnangud pädevustele geograafilisest aspektist lähtudes.

Pädevus	Maapiirkonna NT keskmine/ hälve	Linnapiirkonna NT keskmine/ hälve	t	p
Kultuuripädevus	3,43/2,65	3/2,1	1,36	.089
Väärtuspädevus	6,42/2,68	6,4/3,2	0,16	.435
Suhtluspädevus	6,6/2,65	6,3/3,1	0,78	.218
Enesemääratluspädevus	5,75/3,78	6/3,1	-0,71	.239
Õpipädevus	4,63/3,05	4,7/2,7	-0,33	.373
STEM pädevus	2,4/ 2,77	2,1/ 2,2	0,84	.201
Ettevõtlikkuspädevus	4,31/2,72	4,5/2,3	-0,71	.239
Digipädevus	2,46/2,63	2,9/4,1	-1,14	.129

¹ Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Hüpotees 2: Noorsootöötajate hinnangud vahetute suhtlusoskuste olulisusele sõltuvad tööstaažist, kuid mitte töö asukohast.

Andmete analüüsi aluseks oli noorsootöötajate hinnangud 29 vahetu suhtlusoskuse alaoskusele. Tabelis 7 ja 8 on välja toodud need alaoskused, mille keskmised erinesid võrreldes teistega ning andsid aluse läbi viia F-testi.

Andmete analüüsist selgub, et suurema staažiga noorsootöötajad peavad pisut olulisemaks positiivsete tunnete väljendamist ning vestluse ülalhoidmise võimet. Statistiliselt usaldusväärse tulemuse saamiseks oleks aga vaja valimit suurendada. Seega ei leidnud kinnitust selle hüpoteesi esimene pool, mille kohaselt hinnangud vahetu suhtlusoskuse alaoskustele sõltuvad tööstaažist.

Tabel 7. Noorsootöötajate hinnangud vahetus suhtlusoskuste olulisusele tööstaaži lõikes.

Alaoskus	Tööstaaž <5a keskmine/ hälve	Tööstaaž ≥5a keskmine/ hälve	F	p
Oskab vestlust arendada	0,68/0,22	0,58/0,25	0,89	.34
Oskab väljendada positiivseid tundeid	0,18/0,15	0,35/0,23	0,64	.06
Oskab vestlust üleval hoida	0,18/0,15	0,33/0,23	0,66	.07
Oskab liituda teiste vestlusega	0,2/0,16	0,33/0,23	0,71	.11

Andmed lubavad arvata, et linnapiirkonnas tegutsevad noorsootöötajad hindavad oma maapiirkonna kolleegidest kõrgemalt aktiivse suhtluse oskust ning suutlikkust tulla toime piinlikkusega. Maapiirkonna noorsootöötajad hindavad kõrgemalt ka oskust vestlust üleval hoida, ent see erinevus ei ole statistilises mõttes veel oluline (vt tabel 8).

Seega ei leia kinnitust ka hüpoteesi teine pool, mille kohaselt hinnangud vahetu suhtlusoskuste olulisusele ei sõltu töökoha geograafilisest asukohast. Vähemalt kahe alaoskuse osas ilmnemise olulised erinevused sõltuvalt töökohast.

Tabel 8. Noorsootöötajate hinnangud vahetu suhtlusoskuste olulisusele geograafilisest aspektist lähtudes.

Alaoskus	Maapiirkonna NT keskmine/ hälve	Linnapiirkonna NT keskmine/ hälve	F	p
Oskab tervitada	0,54/0,25	0,33/0,23	1,11	.37
Oskab aktiivselt kuulata	0,68/0,22	0,92/0,07	3,05	.000
Oskab alustada vestlust	0,57/0,25	0,36/0,24	1,05	.44
Oskab vestlust üleval hoida	0,31/0,22	0,15/0,13	1,62	.06
Oskab kaaslastega läbi rääkida	0,62/0,24	0,74/0,2	1,23	.25
Oskab toime tulla piinlikkusega	0,08/0,07	0,23/0,18	0,39	.000

Hüpotees 3: Noorsootöötajate peamised tegevused muutuvad tööstaaži suurenedes, kuid ei sõltu töö asukohast.

Noorsootöötajatel tuli tegevuste loendist märkida, milliseid tegevusi oma igapäevatöös teevad, andes hindeskoori 1-5ni, kus 1 tähistas tegevuste mittetegemist ning 5 väga sagedast. Saadud andmete analüüsist selgub (vt tabel 9), et need noorsootöötajad, kes on lühema tööstaažiga mängivad oluliselt rohkem noortega lauamänge, samas kui pikema tööstaažiga noorsootöötajad tegelevad noorte projektinõustamisega. Lühema tööstaažiga noorsootöötajad kaasavad noori noortekeskuste tegevuste läbiviimisse oluliselt rohkem kui pikema tööstaažiga noorsootöötajad. Ülejäänud tegevuste osas olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Tabel 9. Noorsootöötajate peamised tegevused igapäevatöös tööstaaži lõikes.

Tegevus	Tööstaaž <5a keskmine/ hälve	Tööstaaž ≥5a keskmine/ hälve	t	p
Noortefotöö	3,89/0,99	3,81/1,03	0,39	.35
Projekti nõustamine	2,48/1,39	3,04/1,73	-2,23	.01
Noorte aktiivgrupi koordineerimine	3,07/1,58	3,33/2	-0,94	.17
Noorte kaasamine noortekeskuse tegevuste läbiviimisse	4,56/0,78	4,17/1,32	1,9	.03
Ringitegevuse juhendamine	3,66/2	3,44/2,51	0,75	.23
Noorte kaasamine otsustusprotsessidesse	4,31/1	4,09/0,78	1,19	.12
Ühistegevuste korraldamine	4,57/0,66	4,32/0,83	1,48	.07
Lauamängude mängimine	4,44/0,84	3,53/2,73	3,48	.000
Ühiskokkamiste korraldamine	3,81/2,08	3,24/2,81	1,81	.04
Ennetustöö korraldamine	3,55/1,14	3,47/1,78	0,33	.37
Noortevolikogu koordineerimine	1,98/1,98	1,82/1,83	0,56	.29
Rahvusvaheliste noortevahetuste korraldamine	1,65/1,07	1,83/1,84	-0,74	.23
Vabatahtliku töö koordineerimine	2,62/2,12	2,51/2,3	0,34	.37
Noorte esmatasandi nõustamine	3,61/1,45	3,47/1,8	0,56	.29

Noorsootöötajate töötamise asukoha erisusi silmas pidades ja saadud andmete analüüsist selgub (vt tabel 10), et maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad kaasavad enda hinnangul noori noortekeskuste tegevuste läbiviimisse ja otsustusprotsessidesse sagedamini kui linnas töötavad noorsootöötajad. Maapiirkonnas tegelevad noorsootöötajad tegelevad rohkem ka ringitegevuste juhendamisega ja erinevate ühistegevuste korraldamisega (ühistegevuste ja ühiskokkamiste korraldamine). Linnas töötavad noorsootöötajad mängivad endi hinnangul noortega harvem lauamänge kui maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad. Samas rahvusvahelist noorsootööd korraldavad linnas töötavad noorsootöötajad enam kui maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad.

Saadud andmete põhjal saab väita, et maapiirkonnas ja linnas töötavad noorsootöötajad erinevad peamiste tegevuste osas. Seega püstitatud hüpotees ei leia kinnitust.

Tabel 10. Noorsootöötajate peamised tegevused igapäevatöös geograafilisest aspektist lähtudes.

Tegevus	Maapiirkonna NT keskmine/ hälve	Linnapiirkonna NT keskmine/ hälve	t	p
Noorteinfotöö	3,86/0,93	3,84/1,14	0,09	.46
Projekti nõustamine	2,71/1,69	2,8/1,52	-0,32	.37
Noorte aktiivgrupi koordineerimine	3,24/1,7	3,11/1,93	0,47	.32
Noorte kaasamine noortekeskuse tegevuste läbiviimise	4,58/0,69	4,03/1,53	2,67	.004
Ringitegevuse juhendamine	3,81/1,9	3,13/2,55	2,26	.01
Noorte kaasamine otsustusprotsessidesse	4,41/0,59	3,86/1,25	2,87	.003
Ühistegevuste korraldamine	4,63/0,36	4,16/1,27	2,77	.003
Lauamängude mängimine	4,35/1,24	3,45/2,52	3,39	.000
Ühiskokkamiste korraldamine	3,81/2,28	3,08/2,54	2,24	.013
Ennetustöö korraldamine	3,61/1,42	3,34/1,42	1,1	.14
Noortevolikogu koordineerimine	2,03/1,96	1,67/1,74	1,21	.11
Rahvusvaheliste noortevahetuste korraldamine	1,54/1,07	2,40/1,94	-2,05	.02
Vabatahtliku töö koordineerimine	2,40/1,94	2,86/2,54	-1,46	.07
Noorte esmatasandi nõustamine	3,53/1,61	3,56/1,63	-0,06	.47

Noorsootöötajate hinnangud vahetu suhtlusoskuste olulisusele

Olemasolevate andmete puhul oli tegemist binaartunnustega, mistõttu kasutasin faktoranalüüsiks korrelatsioonimaatriksit. Faktoranalüüsi tulemusena jagunesid noorsootöötajate vastused nelja faktorisse:

- F1 - emotsionaalsed oskused
- F2 - keeleline eneseväljendusoskus
- F3 - käitumuslikud oskused
- F4 - prosotsiaalsed oskused

Tabelis 11 on esitatud suhtlusoskused, mis jagunesid vastavatesse faktoritesse kaaluga üle 0,3.

Esimese faktori puhul selgub, et need noorsootöötajad, kes peavad olulisemaks vahetu suhtluse emotsionaalseid oskuseid (oskab väljendada oma negatiivseid tundeid ja küsida mõtlemise aega), ei pea oluliseks käitumuslike ehk vestlemise oskust (oskab alustada vestlust, seda arendada ja üleval hoida ning jätta endast hea mulje).

Teise faktori puhul noorsootöötajad, kes peavad oluliseks keelelist eneseväljendust (sobiva sõnastuse kasutamine), ei pea oluliseks samuti vestlemise oskust - vestluse viisakat lõpetamist, aktiivset kuulamist ja positiivsete tunnete väljendamist.

Kolmanda faktori puhul noorsootöötajad, kes pidasid oluliseks vahetu suhtluse puhul käitumuslike oskuseid (oskab kasutada žeste ja nõustuda kaaslaste palvetega), ei pidanud oluliseks kognitiivseid oskuseid (oskab selgitada oma seisukohti, pidada läbirääkimisi ja teha kompromisse), mis aitavad lahendada probleeme ning üksteise mõistmisele.

Neljandat faktorit iseloomustab see, et need noorsootöötajad, kes pidasid oluliseks prosotsiaalseid oskuseid (oskab lubadusi anda, nõustuda kaaslaste palvetega, küsida vajadusel teenet), ei pidanud oluliseks kognitiivseid oskuseid (väljendada oma arvamust).

Tabel 11. Noorsootöötajate hinnangud vahetu suhtlusoskuse alaoskuste suhtes (*F1 - emotsionaalsed oskused; F2 - keeleline eneseväljendusoskus; F3 - käitumuslikud oskused; F4 - prosotsiaalsed oskused*).

Suhtlusoskuse alaoskus	F1	F2	F3	F4
Oskab kasutada žeste			.55	
Oskab jätta endast hea mulje	-.54			
Oskab kasutada sobivat sõnastust		.5		
Oskab vestlust arendada	-.51			
Oskab väljendada oma arvamust				-.38
Oskab väljendada positiivseid tundeid		-.49		
Oskab aktiivselt kuulata		-.31		
Oskab nõustuda kaaslaste palvetega			.41	.35
Oskab küsida vajadusel teenet				.51
Oskab alustada vestlust	-.34			
Oskab vestlust üleval hoida	-.35			
Oskab lõpetada vestlust viisakalt		-.59		
Oskab selgitada oma seisukohti			-.55	
Oskab lubadusi anda				.48
Oskab küsida mõtlemisaega	.36			
Oskab läbi rääkida eriarvamusel kaaslasega			-.38	
Oskab väljendada negatiivseid tundeid	.36			

T-testi abil võrdlesime iga vastaja faktorskoori tööstaaži ja geograafilise aspektist lähtudes. Tulemustest selgus, et statistiliselt erinevust ei ilmnunud. Seega vahetu suhtluse alaoskuste vahelised seosed ei erine maapiirkonna ja linnapiirkonna noorsootöötajate vahel ega ka lühema (<5a) ja pikema (≥5a) tööstaaži puhul. Tabelis 12 on esitatud loendis esitatud suhtlusoskuste pingerida olulisuse alusel, kus esimesena on märgitud kõige sagedamini märgitud suhtlusoskus.

Noorsootöötajad peavad oluliseks, et noor oskab aktiivselt kuulata, selgitada oma seisukohti, väljendada oma arvamust, pidada läbirääkimisi ja vestlust arendada ehk vestlemise oskuseid. Teisalt kõige vähem oluliseks peetakse oskust nõustuda kaaslaste palvetega, mõtlemisaega ja teenet küsida, eirata alusetuid süüdistusi ning lubadusi anda ehk prosotsiaalseid oskuseid.

Tabel 12. Suhtlusoskuse alaoskused tähtsuse järjekorras.

Olulisus	Suhtlusoskuse alaoskused
1	Oskab aktiivselt kuulata
2	Oskab selgitada oma seisukohti
3.-4.	Oskab väljendada oma arvamust
3.-4.	Oskab läbi rääkida eriarvamusel kaaslasega (teha kompromisse)
5	Oskab vestlust arendada
6	Oskab luua silmsidet
7.-8.	Oskab selgelt kõneleda sobiva hääletooniga
7.-8.	Oskab küsimusi esitada
9	Oskab küsida vajadusel abi
10	Oskab kasutada sobivat sõnastust
11	Oskab alustada vestlust
12	Oskab tervitada
13	Oskab näidata innukust teistega suhtlemisel
14	Oskab väljendada negatiivseid tundeid
15.-16.	Oskab väljendada positiivseid tundeid
15.-16.	Oskab liituda teiste vestlusega
17	Oskab vestlus üleval hoida
18	Oskab välja tuua kaaslase sisukaid mõtteid
19	Oskab lõpetada vestlust viisakalt
20	Oskab parandada väärarvamusi
21	Oskab jätta endast hea mulje
22	Oskab toime tulla piinlikkusega
23	Oskab keelduda kaaslase palvetest
24	Oskab kasutada žeste
25.-26.	Oskab nõustuda kaaslase palvetega
25.-26.	Oskab küsida mõtlemisaega
27	Oskab küsida vajadusel teenet
28	Oskab eirata alusetuid süüdistusi
29	Oskab lubadusi anda

4. ARUTELU JA JÄRELDUSED

Järgnevas arutelus toon välja erineva taustaga noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskuste olulisusele avatud noorsootöös. Uurimuse eesmärgist lähtudes püstitasin kolm hüpoteesi, mistõttu käsitlen tulemusi tööstaažist ja geograafilisest aspektist lähtudes. Tulemusi võib üldistada kogu avatud noorsootöö populatsioonile vaid teatud mööndustega, sest valim ei ole moodustatud juhuvaliku alusel, ent on piisava suurusega.

Seosed noorsootöötajate hinnangutes suhtlusoskuste ja võtmepädevuste olulisusele ning tööstaaži vahel

Noorsootöö üldeesmärgi saavutamisel on võtmeroll noorsootöötajal, kes mitteformaalõppe ja meetodite kaudu toetab noorte arengut, lahendab probleeme ning viib ellu noorsootöö tegevusi. Noorsootöötaja profession on kompleksne ning nõuab teadmisi ja oskuseid sotsiaal-pedagoogiliseks tööks noortega. Berliner arengumudeli järgi saavutatakse kompetents peale 3-4 aastat tööstaaži (Veigel 2015). Seega võib oletada, et tööstaaži kasvades saavutatakse piisavalt hulga kogemuse seostamisel teooriaga kompetents, mistõttu muutuvad ka noorsootöötajate hinnangud erinevatele aspektidele oma töös, sh pädevuste olulisusele.

Töö tulemustest selgub, et esinevad mõningad erinevused lühema ja pikema tööstaaži võrdluses noorsootöötajate hinnangutes võtmepädevustele ja suhtlusoskuste alaoskustele, kuid statistilises mõttes ei ole olulisi erinevusi.

Uurimuses ei leidnud kinnitust hüpoteesid, kus noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskuste ja võtmepädevuste olulisusele sõltuvad tööstaažist. Hinnangute püsimist tööstaaži kasvades võib seostada noorsootöötaja rolli ja pädevuste teadvustamist võtmepädevuste arendamisel (Nugin, Taru 2016, lk 119), mis toetab ka noorsootöö üldeesmärgi saavutamist. Samas puudub teadmine, milline on uuritavate haridus ning kas seetõttu on neil eelteadmised olemas noorsootöötaja rollist või mitte. Nenditakse asjaolu, et noorsootöötajate mitteformaalse õppe planeerimise protsess on puudulik, kuigi

tagantjärele mõistavad ja kirjeldavad noorsootöötajad seda hästi (Dibou, Rannala 2019, lk 60). Juhul kui noorsootöötajate oskused ja teadmised õpieesmärkide seadmises ja tulemuste hindamises on puudulikud, siis võib see oluliselt mõjutada ka seda, kuidas noorsootöötajad hindavad võtmepädevuste olulisust. Käesolevast tööst aga selgub, et tööstaaži kasvades hinnangud ei muutu. Kuigi kaugeleulatuvaid järeldusi teha ei saa, on üheks võimalikuks seletuseks lüngad noorsootöö tasemehariduses ja -koolituses.

Seosed noorsootöötajate hinnangutes suhtlusoskuste ja võtmepädevuste olulisusele ning töökoha paiknemise vahel

Noorsootöö eesmärk on luua tingimused noorte mitmekülgsaks arenguks (Noorsootöö seadus 2020), mis loob raamistiku Eestis tehtavale noorsootööle, olenemata kus piirkonnas noorsootööd tehakse. Vaadates erinevaid kohalike omavalitsusi ning kõrvutades eelarvelisi vahendeid ja noorte arvu, siis olulisi erinevusi ei esine (Nugin 216). Ühelt poolt tuuakse välja, et noortekeskuste tegevused ei sõltu asukohast, vaid noorsootöötajatest ning kohaliku elu traditsioonidest (Noorsootöös osalevate...2018). Teisalt erinevad autorid ja uuringud (Villum jt 2021; Paabort jt 2020; Nugin 2016) nendivad, et piirkonniti erinevad nii noorsootöö kättesaadavus kui ka tegevused ja sisu. Vastuolulised tulemused tõstatavad ka küsimuse, kas ja millised on seosed noorsootöötajate hinnangutes suhtlusoskuste olulisusele ja töökoha paiknemise vahel.

Töö tulemustest selgub, et maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad hindavad mõnevõrra kõrgemalt kultuuri- ja suhtluspädevust kui linnas töötavad kolleegid, samas kui linnas töötavad noorsootöötajad hindavad kõrgemalt enesemääratlus- ja digipädevuse olulisust, kuid statistiliselt olulisi erinevusi hinnangutes võtmepädevuste olulisusele töö asukoha mõistes ei esine.

Samuti ei esine erinevusi hinnangutes suhtlusoskuste olulisusele. Andmed küll lubavad arvata, et linnapiirkonnas tegutsevad noorsootöötajad hindavad kõrgemalt aktiivse suhtluse oskust ning suutlikkust tulla toime piinlikkusega ning maapiirkonnas hinnatakse kõrgemalt oskust vestlust üleval hoida, ent see erinevus ei ole statistilises mõttes veel oluline.

Seega selgub, et **seoseid noorsootöötajate hinnangutes suhtlusoskuste olulisusele ja töökoha paiknemise vahel ei esine.**

Seosed noorsootöötajate peamiste tegevuste ja töökoha paiknemise ning tööstaaži vahel

Avatud noortekeskuseid asub igas kohalikus omavalitsuses (Paabort jt 2020) ning uuringud näitavad, et noorte osalemine noorsootöös kasvanud (Haridus..2020). Samas nenditakse, et noorsootöö kättesaadavus on piirkonniti erinev, sõltudes majanduslikest ja poliitilistest otsustest ning noortega töötavatest spetsialistidest (Villum jt 2021).

Töö tulemustes ilmnesevad erinevused noorsootöötajate peamiste tegevuste osas nende igapäevatöös. Maapiirkonnas töötavad noorsootöötajad kaasavad enda hinnangul noori noortekeskuste tegevuste läbiviimisse ja otsustusprotsessidesse sagedamini kui linnas töötavad noorsootöötajad. Maapiirkonnas tegelevad noorsootöötajad rohkem ka ringitegevuste juhendamisega, erinevate ühistegevuste korraldamisega (ühistegevuste, ühiskokkamiste jms korraldamine) ja lauamängude mängimisega. Kuid linnas töötavad noorsootöötajad korraldavad rahvusvahelist noorsootööd enam kui nende maapiirkonnas töötavad kolleegid.

Uurides, kas ja kuidas erinevad noorsootöötajate tegevused tööstaaži kasvades, siis selgub, et noorsootöötajad, kes on lühema tööstaažiga mängivad oluliselt rohkem noortega lauamänge, kaasavad noori noortekeskuste tegevuste läbiviimisse, samas kui pikema tööstaažiga noorsootöötajad tegelevad rohkem noorte projektinõustamisega. Ülejäänud tegevuste osas statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Seega noorsootöötajate peamised tegevused igapäevatöös sõltuvad töökoha paiknemisest kas maapiirkonnas või linnas. Ka tööstaaži kasvades noorsootöötajate peamised tegevused igapäevatöös muutuvad, seega püstitatud hüpotees leidis kinnitust vaid osaliselt. Käesolevas uurimuses ei ole võimalik välja tuua, millest on noorsootöötajate tegevuste erinevused tingitud, kuid väärub kindlasti edasi uurimist täiendavate andmete kogumisega.

Seosed noorsootöötajate hinnangutes suhtlusoskuste alaoskustele ja nende olulisusele

Suhtluspädevust peetakse noorsootöös üheks olulisemaks arendatavaks pädevuseks. Nii hindavad noored, et avatud noorsootöös osalemine on positiivselt mõjutanud nende sotsiaalseid, sh suhtlus oskuseid (Taru, Kötsi 2018) ning ka noorsootöötajad peavad sotsiaalsetest oskustest kõige olulisemaks suhtlemisoskust (Aruvainu 2019, lk 59). Noorsootöötajate hinnangul on hea suhtlusoskusega noorel valmisolek suhtlemiseks, ta on positiivne ja hea

eneseväljendusega, oskab luua sõprussuhteid, osaleda vestluses ning oskab oma arvamust põhjendada (Pranno 2020).

Andmete analüüsi tulemusena selgub, et noorsootöötajad, kes peavad oluliseks vahetu suhtluse puhul emotsionaalseid oskuseid, ei pea oluliseks vestlemise oskust ning need, kes peavad oluliseks keelelist eneseväljendust, ei pea oluliseks vestlemise oskust. Noorsootöötajad, kelle jaoks oli oluline käitumuslik oskus, ei pidanud oluliseks kognitiivseid oskuseid ning need, kes pidasid oluliseks vahetu suhtluse puhul prosotsiaalseid oskuseid, ei pidanud oluliseks samuti kognitiivseid oskuseid.

Samas uurides, kas on seoseid suhtlusoskuste alaoskuste hinnangute ning tööstaži ja töökoha paiknemise vahel, siis selgub, et statistiliselt erinevusi ei esine. Küll aga saab välja tuua, milliseid alaoskusi tähtsustavad noorsootöötajad enim. Noorsootöötajad peavad oluliseks, et noor oskab aktiivselt kuulata, selgitada oma seisukohti, väljendada oma arvamust, pidada läbirääkimisi ja vestlust arendada ehk vestlemise oskuseid. Teisalt kõige vähem oluliseks peetakse oskust nõustuda kaaslaste palvetega, mõtlemisaega ja teenet küsida, eirata alusetuid süüdistusi ning lubadusi anda ehk prosotsiaalseid oskuseid.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada mil määral erinevad noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskustele tööstaaži ja geograafilise aspektist lähtudes. Lõputööle eelnes seminaritöö, mille käigus ilmnid noorsootöötajate teadmised ja võimalused noorte suhtlemisoskuste arendamiseks avatud noorsootöös noorsootöötajate hinnangul.

Lõputöös esitatud tulemuste aluseks oli seminaritöö käigus kogutud andmed. Selleks viisin läbi küsitluse avatud noorsootöös töötavate noorsootöötajate hulgas, kasutades LimeSurvey keskkonda. Noorsootöötajad hindasid küsimustikus võtmepädevuste ja suhtlusoskuste olulisuse ning kirjeldasid hea suhtlusoskusega noort ja tegevusi suhtlusoskuste arendamiseks. Üldkogumisse kuulub 566 noorsootöötajat, kellest 104 vastas täielikult küsimustikule. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitasin kolm hüpoteesi:

1. Noorsootöötajate **hinnangud võtmepädevuste olulisusele** muutuvad tööstaaži kasvades, kuid ei sõltu töö asukohast.
2. Noorsootöötajate hinnangud **vahetute suhtlusoskuste olulisusele** sõltuvad tööstaažist, kuid mitte töö asukohast.
3. Noorsootöötajate **peamised tegevused** muutuvad tööstaaži suurenedes, kuid ei sõltu töö asukohast.

Uurimistulemustest selgus, et noorsootöötajate hinnangud võtmepädevuste olulisusele ei sõltu tööstaažist ehk on püsivad tööstaaži kasvades. Samuti ei erine hinnangud võtmepädevuste olulisusele ka töö asukohast. Lähemalt tasub uurimist noorsootöötajate mitteformaalse õppe planeerimise protsessi, sh õpieesmärkide ja tulemuste hindamine, sest eelnevate uuringute põhjal on alust arvata, et see on puudulik.

Teine püstitatud hüpotees ei leidnud kinnitust. Noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskuste olulisusele ei sõltu tööstaažist, kuid teatud erinevusi esines geograafilisest aspektist. Seega

noorsootöötajate hinnangud vahetute suhtlusoskuste olulisusele sõltuvad mõningal määral töö asukohast.

Käesoleva uurimusest selgub, et noorsootöötajad, kes peavad oluliseks vahetu suhtluse puhul emotsionaalseid oskuseid ja keelelist eneseväljendust, ei pea oluliseks vestlemise oskust. Noorsootöötajad, kes peavad oluliseks vahetu suhtluse puhul käitumuslike ja prosotsiaalseid oskused, ei pea oluliseks kognitiivseid oskuseid. Samas noorsootöötajad hindavad kõrgelt just vestlemisoskuseid ning kõige vähem oluliseks peavad prosotsiaalseid oskuseid.

Uurides, milliseid tegevusi noorsootöötajad oma igapäevatöös teevad, siis selgub, et seal esineb erinevusi töökoha paiknemises kas maal või linnas ning tööstaažist. Küll aga vajab edasist uurimist asjaolu, miks noorsootöötajate tegevused geograafilisest ja tööstaaži aspektist erinevad. Seega kolmas püstitatud hüpotees osaliselt sai kinnitust.

Tuginedes autori varasemale seminaritööle ja käesolevale lõputööle, siis võib öelda, et noorsootöö tuumaks on sotsiaalsed suhted ning nende arendamine mitmekülgsede tegevuste kaudu. Kuigi noorsootöö raamdokumendid tõstavad esile noorsootöö kui mitteformaalse õppe keskkonnana, mis tugineb kaheksal võtmepädevusel, siis vajab lähemalt uurimist noorsootöötajate pädevus mitteformaalse õppe korraldamisel ning õppimise mõtestamisel.

KASUTATUD ALLIKAD

- Aruvainu, M.** 2019. Sotsiaalsete oskuste võimestamise olulisus noorte tööhõivevalmiduse saavutamisel noorsootöötajate arusaamades Lääne-Virumaa näitel. [Magistritöö]. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkond. Tartu.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/64270/aruvainu_moonika_ma_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (04.05.2021).
- Beilmann, M., Linno, M., Murakas, R., Rämmer, A., Soo, K., Veltmann, V., Veski, L. ja Visnapuu, U.** 2010. Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused. Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. Tartu.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/41048/Noored_Noorsootoo.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (21.03.2021).
- Chrisholm, L.** 2005. Recognising non-formal and informal learning in the youth sector - terminology cheat sheet. https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261818/Bridges_for_recognition_n.pdf/1e7ebb5c-4edb-4bce-8fe0-db42605938c2, (07.03.2021).
- Dibou, T. ja Rannala, I-E.** 2019. Noorsootöötaja roll ja noorte võtmepädevuste arendamine noorsootöös. Kogumik: Mõtestades noorsootööd ja noorsootöötaja rolli. Noorsootöö artiklite kogumik. Tallinna Ülikool haridusteaduste instituut. Trükikoda Auratrükk. Lk 46 - 62.
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020.** 2014. Tallinn.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>, (07.03.2021).
- Euroopa Liidu nõukogu.** 2018. Nõukogu soovitus, 22. mai 2018, võtmepädevuste kohta elukestvas õppes. Euroopa Liidu Teataja, 2018/C 189/01. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=FR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=FR), lk 3, (07.03.2021).
- Gerbner, G.** 1967. Mass media and human communication theory. Kog F.E.X. Dance (toim). *Human communication theory*. New York: Holt, Rinehart and Watson.
<http://web.asc.upenn.edu/gerbner/Asset.aspx?assetID=368>, lk 40 – 46, (04.05.2021).

- Haridus- ja noorteprogramm 2021-2024.** 2021. Haridus- ja Teadusministeerium.
https://www.hm.ee/sites/default/files/haridus_ja_noorteprogramm_2021_2024.pdf,
 (04.03.2021).
- Hawkins, J. D., Kosterman, R. and Catalano, R. F.** 2005. Promoting Positive Adult Functioning Through Social Development Intervention in Childhood. Long-term Effects From the Seattle Social Development Project.
<https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/485897>, (21.03.2021).
- Heinaste, G.** 2020. Noorsootöötajate töörahulolu ja -motivatsioon Võrumaa näitel. [Lõputöö]. Tartu Ülikooli Pärnu kolledž. Pärnu.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68208/heinaste_grete.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (02.03.2021).
- HTM.** 2020. Haridus- ja Teadusministeeriumi 2019. aasta tulemusaruanne. Tartu: HTM.
https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_tulemusaruanne_2019.pdf, lk 14,
 (04.03.2021).
- Kaldoja, M.-L.** 2015. Sotsiaalne pädevus. Rmt: Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes, üldpädevused ja nende arendamine. Toimetanud Eve Kikas ja Aaro Toomela. Tallinn.
https://www.hm.ee/sites/default/files/oppimine_ja_opetamine_3_kooliastmes.pdf, lk 185 - 205, (04.05.2021).
- Kes on noorsootöötaja.** 2021. Eesti Noorsootöö Keskus. <https://entk.ee/noorsootoo/kes-on-noorsootootaja/>, (17.04.2021).
- Kidron, A.** 1986. Suhtlemispsühholoogia. Tallinn: Valgus.
<https://dspace.ut.ee/handle/10062/26663>, lk 7 – 8, (03.05.2021).
- Kremann, S.** 2018. Noortekeskuses toimuva mitteformaalse õppe mõju noortele nende endi tõlgenduste alusel. [Bakalaureuse töö]. Tartu Ülikool. Tartu.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/60959/kremann_sandra_ba_2018.pdf,
 (18.04.2021).
- Krips, H.** 2003. Suhtlemisostkustest õpetamisel ja juhtimisel. Tartu Ülikooli kirjastus.
- Krips, H.** 2011. Õpetajate suhtlemiskompetentsus ja suhtlemisostkused. [Doktoritöö]. Tartu Ülikooli kirjastus.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/17218/krips_heiki.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (04.05.2021).
- Kutsestandardid:** Noorsootöötaja, tase 6. Sihtasutus Kutsekoda.
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10667806>, (21.03.2021).
- Kötsi, K.** 2020. Kas noored on noorsootöötaja peegel? *Mihus*, nr 32.
<https://mihus.mitteformaalne.ee/kas-noored-on-noorsootootaja-pegel/>, (02.03.2021).

- Kötsi, K.** 2019. Noorsootöö kui professioon: noorsootöö professionaliseerumine. Noorsootöö artiklite kogumik. Tallinna Ülikool haridusteaduste instituut. Trükikoda Auratrükk. Lk 4.
- Martma, L.** 2016. Mitteformaalse ja informaalse õppe arvestamine. Rahvusvahelised arengud ja Eesti väljakutsed. Rmt: Noorteseire aastaraamat 2016. <https://www.noorteseire.ee/et/aastaraamat/noorteseire-aastaraamat-2016-mitte-ja-informaalne-%C3%B5ppimine/aastaraamat--7>, lk 35 – 50, (07.03.2021).
- Noorsootöö.** 2020. <https://entk.ee/noorsootoo/noorsootoo/>, (07.03.2021).
- Noorsootöö seadus.** 2002. RT I 1999, 27, 392. <https://www.riigiteataja.ee/akt/25862>, (03.05.2021).
- Noorsootöö seadus.** 2020. RT I, 16.06.202. 10; RT I 201. 44, 262. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020010>, (07.03.2021).
- Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga.** 2018. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/noorsootoos_osalevate_noorte_rahulolu_noorsootooga_loppraport_2018a.pdf, (02.05.2021).
- Noorteseire aastaraamat 2019-2020.** Noorte elu avamata küljed. 2020. Toim Allaste, A-A. ja Nugin, R. <https://www.noorteseire.ee/et/aastaraamat/noorteseire-aastaraamat-2019-2020-noorte-elu-avamata-k%C3%BCljed/aastaraamat--9>, (07.03.2021).
- Noortevaldkonna programm 2020-2023.** 2020. https://entk.ee/wp-content/uploads/2020/01/noorteprogramm_2020_23.pdf, (07.03.2021).
- Nugin, R.** 2016. Geograafiline aspekt mitteformaalses õppes, sh noorsootöös. Kogumik: Noorteseire aastaraamat 2016 mitte- ja informaalne õppimine. <https://www.noorteseire.ee/et/aastaraamat/noorteseire-aastaraamat-2016-mitte-ja-informaalne-%C3%B5ppimine/aastaraamat--7>, lk 89 – 102, (03.05.2021).
- Paabort, H.** 2020. Eesti noortekeskuste hetkeseisu kaardistus 2020. Osa 2. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/11/Noortekeskuste-kaardistus_osa-2_EestiANK.pdf, (18.04.2021).
- Paabort, H., Liiskmann, M., Kõiv, K. ja Mets, C.** 2020. Eesti noortekeskuste hetkeseisu kaardistus 2020. Osa 1. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/06/Eesti-noortekeskuste-kaardistus-2020-1.pdf>, (03.05.2021).
- Pinto, J. C., Taveira, M. C., Candeias, A., Araujo, A. and Mota, A. I.** 2012. Measuring adolescents' perceived social competence in career education: A longitudinal study with Portuguese students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, No 69. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812053955>, lk 271 - 278, (04.05.2021).

- Pranno, K.** 2020. Noorsootöötajate hinnangud suhtlemisoskustele ning nende arendamisvõimalustele noorsootöös. [Seminaritöö]. Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia. Viljandi.
- Pärna, O.** 2016. Töö ja oskused 2025. Ülevaade olulisematest trendidest ja nende mõjust Eesti tööturule kümne aasta vaates. <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/04/Tulevikutrendid-1.pdf>, lk 42, (08.03.2021).
- Rosenblad, Y., Tilk, R., Mets, U., Pihl, K., Ungro, A., Uiboupin, M., Lepik, I., Leemet, A., Kaelep, T., Krusell, S., Viia, A., Leoma, R.** 2020. COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu- ja oskuste vajaduse muutusele. Uuringuaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda, tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2021/01/OSKA_COVID-19_eriuring_11.01.2021_loplik.pdf, (21.03.2021).
- Saat, H.** 2005. Sotsiaalsed oskused: kontseptsioon ning arendamise ja hindamise võimalused koolis. Rmt: Üldoskused - õpilase areng ja selle soodustamine koolis. Toimetanud Aivar Ots. Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 134.
- Schlummer, E.** 2018. Youth work and social work relations in Estonia. Rmt: The history of youth work in Europe. <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/the-history-of-youth-work-volume-6>, lk 109 - 113, (04.03.2021).
- Servinski, M., Kivilaid, M. ja Tischler, G.** 2018. Omavalitsusüksuste rahvastik ja noored. Kogumik: Eesti piirkondlik areng. Noored Eestis. Statistikaamet. https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-08/Eesti_piirkondlik_valjaanne_2018.pdf, (03.05.2021).
- Soodla, P. Puksand, H. Luptova, O.** 2015. Suhtluspädevus. Rmt: Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes, üldpädevused ja nende arendamine. Toimetanud Eve Kikas ja Aaro Toomela. Tallinn. https://www.hm.ee/sites/default/files/oppimine_ja_opetamine_3_kooliastmes.pdf, lk 147, (04.05.2021).
- Zwaans, A., van der Veen, I., Volman, M. and ten Dam, G.** 2008. Social competence as an educational goal: The role of the ethnic composition and the urban environment of the school. *Teaching and Teacher Education*, 24, 2118-2131. https://www.academia.edu/12795729/Social_competence_as_an_educational_goal_The_role_of_the_ethnic_composition_and_the_urban_environment_of_the_school, (04.05.2021).
- Takahashi, M., Tanaka, K. & Miyaoka, H.** 2006. Reliability and validity of communication skills questionnaire (CSQ). *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 60. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1440-1819.2006.01488.x>, lk 211 - 218, (17.05.2021).

- Taru, M. ja Kötsi, K.** 2018. The Impact of Youth Work in Estonia: “Friendship”, “Experiences” and “Development”. RMT: The Impact of Youth Work in Europe: A Study of Five European Countries. *Humak University of Applied Sciences Publications*, 56. Helsinki. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/09/The-Impact-Of-Youth-Work.pdf>, lk 156 - 174, (02.03.2021).
- Taru, M., Mäe, R., Laanpere, M. ja Reiska, E.** 2010. Avatud nortekeskuste olukorra kordusuuring. Tallinn Ülikool. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2017/02/EANK2010.pdf>, (18.04.2021).
- Taru, M., Pilve, E. ja Kaasik, P.** 2013. Noorsootöö kujunemine. Noorsootöö õpik. Ecoprint. Tallinn. https://entk.ee/sites/default/files/Noorsootoo_opik_veebi.pdf, lk 105 - 153, (04.03.2021).
- Tropp, K. ja Saat, H.** 2009. Õpilaste suhted eakaaslaste ning täiskasvanutega ja sotsiaalsete oskuste areng. Rmt: Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes. Toimetanud Eve Kikas. <https://www.hm.ee/sites/default/files/edukoraamatkaanega.pdf>, lk 74 - 87, (04.05.2021).
- Veigel, M.** 2015. Formation of youth worker professionalism: problems in Estonia. Problems of education in the 21st century, volume 68. http://www.scientiasocialis.lt/pec/node/files/pdf/vol68/84-96.Veigel_Vol.68_PEC.pdf, (05.05.2021).
- Villum, B., Kivest, A-L., Kängsepp, K., Kõiv, K., Paabort, H., Pirk, R., Reinomägi, A. ja Turk, P.** 2021. Laste võimalused kooliväliseks tegevuseks. Kogumik: Lapsed Eesti ühiskonnas. Õiguskantsleri Kantslei. https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/Lapsed-Eesti-Uhiskonnas_kogumik%202021.pdf, lk 95 – 120, (18.04.2021).
- Voogla, H. ja Purre, M.** 2020. Noorte mured ja vajadused eriolukorras. Eesti Noorte Vaimse Tervise Liikumise küsitluse kokkuvõte. <https://envtl.ee/wp-content/uploads/2020/04/Noorte-mured-ja-vajadused-eriolukorras-Kokkuv%C3%B5te-ENVTLilt.pdf>, (03.03.2021).
- Wentsel, K. R.** 1991. Relations between Social Competences and Academic Achievement in Early Adolescence. *Child Development*, nr 62. <https://www.jstor.org/stable/1131152>, lk 1066 – 1078, (21.03.2021).
- Õuema, A.** 2014. Sotsiaalne turvapadi noortele ehk noortekeskuse roll, mida on raske ahendada. Ajakiri Märka last. <https://ajakiri.lastekaitseliit.ee/2014/11/04/sotsiaalne-turvapadi-noortele-ehk-noortekeskuse-roll-mida-on-raske-asendada/>, (18.04.2021).
- Õunapuu, L.** 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. [E-õpik]. Tartu Ülikool. <http://hdl.handle.net/10062/36419>, (17.04.2021).

LISAD

Lisa 1 Küsimustik

Esimene osa

Märkige oma ametinimetus

☐	Noorsootöötaja
☐	Noortejuht
☐	Noorsootöö spetsialist
☐	Huvihariduse spetsialist
☐	Noorsootöö koordinaator
☐	Treener
☐	Ringijuht
☐	Muu, nimeta

Märkige oma tööstaaz (aastates)

Märkige millises piirkonnas töötate

☐	Maapiirkonnas (noortekeskus asub külas, alevis)
☐	Väikeses linnas (elanikke kuni 20 000)
☐	Suures linnas (elanikke rohkem kui 20 000)

Märkige peamised vanuserühmad, kellega igapäevaselt töötate

☐	7 - 9 aastased
☐	10 - 12 aastased
☐	13 - 15 aastased
☐	16 - 19 aastased
☐	20 - 23 aastased
☐	24 - 26 aastased

Teine osa

Milliseid pädevusi tänased noored teie hinnangul enim vajavad? Palun reastage tähtsuse järjekorras.

Kultuuri- ja väärtuspädevus
Sotsiaalne ja kodanikupädevus
Enesemääratluspädevus
Õpipädevus
Suhtluspädevus
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus (STEM)
Ettevõtlikkuspädevus
Digipädevus

Kas oma igapäevatöös tegevuste planeerimisel sõnastate ka arendatavad pädevused?

	Jah, alati
	Jah, tihti
	Jah, harva
	Ei, mitte kunagi

Nimetage kolm kuni viis olulisemat tunnust, mis teie hinnangul iseloomustab hea suhtlusoskusega noort.

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....
- 4) .....
- 5) .....

Nimetage kolm kõige tõhusamat tegevust noortekeskuses, mis teie hinnangul toetavad noorte suhtlusoskuse arengut.

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....

Valige loetelust kümme kõige olulisemat vahetu suhtluse oskust.

	Oskab luua silmsidet
	Oskab kasutada žeste
	Oskab näidata innukust teistega suhtlemisel
	Oskab jätta endast hea mulje
	Oskab selgelt kõneleda sobiva hääletooniga
	Oskab kasutada sobivat sõnastust
	Oskab tervitada
	Oskab küsimusi esitada
	Oskab vestlust arendada
	Oskab väljendada oma arvamust või olukorda
	Oskab väljendada positiivseid tundeid
	Oskab aktiivselt kuulata
	Oskab nõustuda kaaslaste palvetega
	Oskab keelduda kaaslaste palvetest
	Oskab küsida vajadusel teenet
	Oskab alustada vestlust
	Oskab vestlust üleval hoida
	Oskab välja tuua kaaslase sisukaid mõtteid
	Oskab liituda teiste vestlusega
	Oskab lõpetada vestlust viisakalt
	Oskab selgitada enda seisukohti
	Oskab lubadusi anda
	Oskab küsida mõtlemisaega
	Oskab läbi rääkida eriarvamusel kaaslastega (teha kompromisse)

	Oskab toime tulla piinlikkusega
	Oskab küsida vajadusel abi
	Oskab väljendada negatiivseid tundeid
	Oskab eirata alusetuid süüdistusi
	Oskab parandada väärarusaamist

Märkige, milliseid tegevusi peamiselt oma töös kasutate.

1 - üldse ei kasuta; 5 - väga tihti

	1	2	3	4	5	-
Noorteinfotöö						
Projektinõustamine						
Noorte aktiivgrupi koordineerimine						
Noorte kaasamine noortekeskuse tegevuste läbiviimisse						
Ringitegevuse juhendamine						
Noorte kaasamine otsustusprotsessidesse						
Ühistegevuste korraldamine						
Lauamängude mängimine						
Ühiskokkamiste korraldamine						
Ennetustöö korraldamine						
Noortevolikogu koordineerimine						
Rahvusvaheliste noortevahetuste korraldamine						
Vabatahtliku töö koordineerimine						
Noorte esmatasandi nõustamine						

Juhul kui soovite peale uuringu lõppu kokkuvõtet tulemustest, siis märkige siia oma e-posti aadress. Andmeid töödeldakse anonüümselt. Teie e-posti kasutatakse vaid kokkuvõtte saatmiseks.

.....

Tänan vastamast! Kui teil on tähelepanekuid või mõtteid, mis seonduvad suhtlusoskusi puudutavate vajaduste või arendamisvõimalustega noorsootöös, siis kirjutage need siia.

.....

SUMMARY

This research “**Youth Workers’ Assessments of Communication Skills in Open Youth Work**” aims to find out how youth workers' assessments of communication skills are correlated in terms of working experience and geographical location. The results of this thesis are based on the data, which was collected during the previous study and the aim was to find out youth workers' assessment of communication skills and their opportunities to develop these skills in youth work. I conducted a survey, using the online environment LimeSurvey, among youth workers, who were working in youth centers. In this questionnaire, youth workers assessed the importance of key competencies and communication skills. Youth workers also described youth with good communication skills and activities to develop these skills in youth work. The size of the population is 566, of whom 104 answered the questionnaire completely. To achieve the aim of this thesis I established three hypotheses:

1. Youth workers' assessments of the importance of key competencies change with the length of working experience, but do not depend on the location of the workplace.
2. Youth workers' assessments of the importance of direct communication skills depend on the length of working experience, but not on the location of the workplace
3. The main activities of youth workers change with the increasing length of working experience, but do not depend on the location of the workplace.

The research results showed that the youth workers' assessments about the importance of key competencies do not depend on the length of working experiences. In addition, the assessments of the importance of key competencies do not differ from the location of the workplace. The process of planning the non-formal learning of youth workers, including the assessment of learning objectives and outcomes, deserves further studying, as previous research suggests that this is inadequate.

The second hypothesis was not confirmed. Youth workers' assessments of the importance of communication skills do not depend on the length of working experience, but there were some differences from a geographical point of view.

The study shows that youth workers, who consider emotional skills and linguistic self-expression important in direct communication, do not consider conversational skills important. Youth workers who consider behavioural and prosocial skills important in direct communication do not consider cognitive skills important. At the same time, youth workers value conversation skills highly and consider prosocial skills to be the least important.

The research reveals that activities that youth workers do in their daily work vary by region and in the length of working experience. However, the reasons why the activities of youth workers differ geographically and in terms of the length of working experience need further investigation. Thus, the third hypothesis was partially confirmed.

Based on the author's previous study and this dissertation, it can be said that the core of youth work is social relations and their development through diverse activities. Although the framework documents on youth work highlight youth work as an environment for non-formal learning based on eight key competencies, the competence of youth workers in organizing non-formal learning and making learning meaningful needs to be examined more closely.

LIHTLITSENTS

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaie Pranno,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) minu loodud teose

“Noorsootöötajate hinnangud suhtlusoskustele avatud noorsootöös”,

mille juhendaja on Ivar Männamaa,

1.1 reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1.2 teha üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et punktides 1.1 ja 1.2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaie Pranno

20.05.2021